

Göteborgs
Stad

Planering av föräldrastödsinsatser i framtidens socialtjänst

Rapport från Stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling (SKU)
Socialförvaltningen Centrum, Göteborgs Stad

Publicerad: 2025

Författare: Carl Odhnoff, utvecklingsledare

Foto: Frida Winter (omslag)

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Planering av insatser	5
2 Föräldrastödsprogram	7
3 Årsmålgrupper av föräldrar.....	14
4 Målgruppsanalyser.....	19
4.1 Målgruppsanalys ABC	19
4.2 Målgruppsanalys LFT	24
4.3 Målgruppsanalys Trygghetscirkeln	28
4.4 Målgruppsanalys BIFF	30
4.5 Målgruppsanalyser som underlag till planering och till uppföljning.....	34
5 Diskussion – mot mer planering av insatser.....	36
6 Referenser	44
Bilaga 1 – Statistik om föräldrar i Göteborg.....	45

Sammanfattning

I den här rapporten undersöker vi hur vi kan göra analyser av deltagandet i Göteborgs Stads föräldrastödsprogram, och hur den typen av analyser kan användas för planering av insatser i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Mer specifikt jämför vi statistik om deltagarna med statistik om föräldrar i Göteborg och gör något vi kallar målgruppsanalyser av fyra olika föräldrastödsprogram – Alla barn i centrum (ABC), Ledarskapsträning för tonårsföräldrar (LFT), Trygghetscirkeln (CoS) och Barn i föräldrars fokus (BIFF).

Analyserna visar att det är cirka 10 procent av målgruppen som deltar i ABC, och ungefär samma andel när det gäller BIFF. Det tolkar vi som att det finns en potential att nå fler med dessa insatser, om staden vill öka den totala effekten insatserna har i befolkningen för att förebygga behov av mer ingripande socialtjänstinsatser. Det är viktig kunskap för planeringen av insatser eftersom vi enligt 7 kap 1 § i kommande socialtjänstlag *"ska särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser"*. Vi tror att målgruppsanalyser av de förebyggande insatserna kan möjliggöra detta.

Av olika skäl är det svårare att bedöma andel av målgrupp som deltar i LFT och CoS. Vi tror dock inte att det är omöjligt att göra på sikt, och att det med ett visst utvecklingsarbete går att göra målgruppsanalyser av fler förebyggande insatser. I slutet av rapporten diskuterar vi därför vad som krävs för att Göteborgs Stad ska bli bättre på att ta fram den här typen av underlag, och vad vi kan gå vidare för att få en mer samlad "karta" över de förebyggande insatsernas omfattning och potential.

I slutet av rapporten resonerar vi också kring hur de fyra socialförvaltningarna kan gå vidare för att utveckla den typen av planerande arbete som beskrivs i förarbetena till den nya socialtjänstlagen. Där ger vi rekommendationer om vidare utveckling av målgruppsanalyser, utveckling av prognoser om behov av insatser, var ansvaret för framtagande av planeringsunderlag bör läggas och hur vi kan få till en process för planering av insatser.

Om oss bakom rapporten

Den här rapporten bygger på ett samarbete mellan enheten Stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling (SKU) i Göteborgs Stad och Social and Health Impact Center (SHIC) vid det statliga forskningsinstitutet RISE. Under arbetets gång har vi också samarbetat med och prövat våra tankar på samordnare, kursledare, chefer och andra i Göteborgs Stad, och haft goda utbyten med andra kommuner och myndigheter.

Vi vill tacka alla som varit med och tyckt till om det vi gjort! Vi hoppas att rapporten kan bidra till det fortsatta samtalet om framtidens socialtjänst.

Göteborgs
Stad

RISE – Research Institutes of Sweden

1 Planering av insatser

Den kommande socialtjänstlagen (prop. 2024/25:89), som träder i kraft 1 juli 2025, ställer nya krav på kommunen att planera sina insatser. Tidigare har det funnits krav på kommunerna att planera för en tillräcklig tillgång av särskilda boenden för äldre och bostäder med särskild service till personer med funktionsnedsättningar. I den nya lagen utvidgas kravet till att gälla alla insatser till enskilda och till grupper, så att det finns en tillräcklig tillgång till insatser utifrån behovet i befolkningen. Vid planeringen ska kommunen också *”särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser”* (7 kap 1 § kommande socialtjänstlag).

Utvidgningen av planeringskravet har delvis kommit till för att minska problemet med ej verkställda beslut. Det vill säga att kommunerna inte har kapacitet att genomföra en del insatser som de har gett bistånd till (SOU 2020:47 ss.472–475). Enligt regeringen är ett annat viktigt skäl till förändringen även att man vill att socialtjänsten ska arbeta mer långsiktigt förebyggande. Regeringen menar att det förebyggande arbetet idag ofta får stå tillbaka för att hantera det som är mer akut. De ser därför planering av verksamhet och insatser som ett viktigt verktyg för att kommunerna ska göra en förflyttning i arbetssätt, så att de med god framförhållning kan anpassa verksamheter utifrån de framtida behoven (prop. 2024/25:89 ss.275–276).

I planeringen så menar regeringen att det är viktigt att ta hänsyn till möjligheten för kommunen att arbeta med tidiga och förebyggande insatser, för att på så sätt minska de framtida behoven av mer omfattande insatser. I författningskommentaren skriver de att *”Tidiga och förebyggande insatser kan bidra till att behovet av mer ingripande vård- och omsorgsinsatser skjuts fram eller i bästa fall aldrig uppstår”*. De framhåller också att planering är en förutsättning för ett förebyggande arbete som är effektivt, och att kommunen i planeringen behöver *”utgå från de behov av insatser och de sociala problem som finns i kommunen”* (prop. 2024/25:89 ss.276, 658).

Hur väger vi in behovet av tidiga och förebyggande insatser?

Det finns inga formkrav på planeringen i lag, men i författningskommentarerna framhåller regeringen att den behöver ske utifrån *”kunskap om demografin och kommuninvånarnas behov”*. Kommunen behöver alltså ta hänsyn både till förändringar i befolkningens storlek och sammansättning, och till sociala förändringar som kan påverka behovet av insatser från socialtjänsten (prop. 2024/25:89 s.657).

Regeringen beskriver inte mer konkret hur kommunen *”särskilt ska väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser”*. Men syftet med det är tydligt: att kommunen ska överväga olika sätt som den själv, på längre sikt, kan minska behoven av mer omfattande insatser. Samtidigt ska även de förebyggande insatserna planeras, eftersom kravet gäller alla insatser till enskilda och till grupper. För att göra det behöver vi som kommun svara på två frågor:

1. Vilka förebyggande insatser vi ska ha?
2. Vilka ska delta i de insatserna?

Om vi kan börja svara på de här två frågorna så för det oss närmare det som är regeringens ambition med planeringskravet: att arbeta mer långsiktigt och medvetet för att förebygga social problematik. Vi tror också att det är viktigt att vi ägnar den andra frågan, vilka som ska delta, mer fokus. De senaste åren har vi inom socialtjänsten kanske varit mer intresserade av vilka insatser vi ska ha, och framför allt vilka insatser som fungerar och som vi vet har en god effekt. Det är såklart en viktig fråga, men lika viktig är den andra om vilka och framför allt hur många som ska delta, för att vi ska uppnå en långsiktigt förebyggande effekt i befolkningen.

Ur ett planeringsperspektiv, om vi tänker oss en situation där staden har underlag kring det framtida behovet av mer ingripande insatser och ska väga vad vi kan göra mer för att förebygga delar av det behovet, så är det mest intressant att veta var det finns potential att göra mer. Alltså hur stor del av målgrupperna vi redan når med förebyggande insatser, och hur många fler vi skulle kunna nå om vi vill öka den förebyggande effekten i befolkningen. Det är dock något vi inte vet idag. För att kunna väga in den typen av kunskap i planeringen behöver vi ta fram nya uppgifter och utveckla nya analyser av våra insatsers deltagare och målgrupper.

Några första steg

Den typen av analyser och planerande arbete som vi tolkar som ambitionen i den nya socialtjänstlagen tror vi kommer ta tid att utveckla fullt ut. Vi vill med denna rapport ta några första steg och pröva hur långt vi kommer inom ett område av förebyggande insatser med det vi vet idag. Vilken sorts underlag kan vi ta fram, och svarar det mot vad vi tror kommer behövas?

I det här arbetet har vi avgränsat oss till föräldrastödsstöd, men vi tror att flera av våra slutsatser kring planeringen är relevanta även inom andra områden. Vi lyfter därför löpande i texten de frågor som kommer vara relevanta att hantera för planeringen av verksamheten. I kapitel 5 samlar vi sedan dessa frågor och diskuterar dem vidare.

Rapportens disposition

I kapitel 2 kommer vi att presentera de föräldrastödsprogram som används av Göteborgs Stad och vilka uppgifter vi har om deltagarna i programmen. Därefter, i kapitel 3, kommer vi in på hur vi har beräknat målgruppernas storlek och lanserar vårt nya jämförelsemått – årsmålgrupp. I kapitel 4 kommer vi sedan att jämföra deltagandet med målgrupperna, med hjälp av våra årsmålgrupper. Kapitel 5 avslutar rapporten, där vi ger förslag på vad de fyra regionala socialförvaltningarna i Göteborgs Stad bör prioritera för att utveckla planeringen av insatser i enlighet med den nya socialtjänstlagen.

2 Föräldrastödsprogram

2.1 Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstöd kan ta olika former, till exempel individuella råd och stödsamtal, informationskampanjer eller mötesplatser så som familjecentraler. Det kan också vara en del av individuell familjebehandling, med eller utan en manualbaserad metod. Den form vi fokuserar på i den här rapporten är endast de föräldrastödsprogram som erbjuds som kurser till föräldrar i grupp.

Syftet med föräldrastödsprogram är att genom utbildning och träning lära föräldrar att bättre hantera olika delar av föräldraskapet. Programmen kan innehålla generella råd och träningsmoment, som gynnar alla föräldrar i vardagen, eller mer specifika råd och träning på situationer riktade till vissa grupper av föräldrar med specifika problem. Genom att stärka föräldraskapet är tanken att vi skapar bättre uppväxtvillkor för barnen, och därmed förebygger risk för social problematik i framtiden¹.

Vilken effekt har föräldrastödsprogram?

Utvärderingar av föräldrastödsprogram i Sverige och internationellt visar över lag att de generella programmen har små men positiva effekter för deltagarna på olika områden kopplade till föräldraskapet eller barnens utveckling. Det kan handla om minskade beteendeproblem hos barn, förbättrad föräldra-barn interaktion eller mer välbefinnande och bättre psykosocial hälsa hos föräldrarna. Det är sällan som något generellt program uppvisar större effekter på något av dessa områden, men det skiljer sig mellan enskilda studier (Stattin & Enebrink 2020).

De riktade föräldrastödsprogrammen, som vänder sig till föräldrar som upplever olika typer av problem i föräldraskapet eller som utgör särskilda riskgrupper, tenderar att ha större effekter per deltagare än de generella. Det brukar beskrivas som logiskt, eftersom det hos de som har konstaterade problem också finns en större potential till förbättring. De riktade programmen är dock oftast mer omfattande än de generella, och kräver därför mer av verksamheterna att genomföra per kurs (Stattin & Enebrink 2020).

Utifrån vårt planeringsperspektiv fyller de generella och de riktade programmen något olika roller i kommunens verktygslåda för att förebygga social problematik som grundar sig i föräldraskapet och familjesystemet. De generella programmen åstadkommer en mindre förändring per deltagare men är lättare att ge till många, medan de riktade programmen har en större effekt per individ, men för en liten grupp. Båda kan dock användas för att förebygga det framtida behovet av mer ingripande insatser från socialtjänsten.

1: För en vidare diskussion om detta, och en mer ekonomiskt inriktad analys, se vår tidigare rapport "Kostnad och nytta av föräldraskapsstödet ABC" (Göteborgs Stad 2024).

2.2 Föräldrastödsprogram hos Göteborgs Stad

2017 fanns det 17 föräldrastödsprogram som Göteborgs Stad anordnade kurser i. Det var stora skillnader i vilka program som erbjöds i olika delar av staden och på vilket sätt. Det var inte heller möjligt att följa upp deltagande eller i vilken omfattning det hölls kurser i alla program. De dåvarande stadsdelsdirektörerna beslutade därför att välja ut fyra program som skulle samordnas centralt och erbjudas mer likvärdigt över hela staden.

Tabell 2.1 – Föräldrastödsprogram hos Göteborgs Stad efter 2017

Program	Målgrupp
Alla barn i centrum 3–12 (ABC 3–12)	Ett generellt program med fyra träffar (plus en uppföljningsträff) som riktar sig till alla som är föräldrar till barn mellan 3–12.
Barn i föräldrars fokus (BIFF)	Riktar sig till föräldrar som befinner i separation och har en pågående konflikt kring barnen. Omfattar tre eller fyra tillfällen.
Ledarskapsträning för tonårsföräldrar (LFT)	Består av nio träffar riktat till föräldrar som upplever problem i relationen till sina tonårsbarn.
Trygghetscirkeln (CoS)	Åtta träffar som riktar sig till föräldrar med barn i åldern 0–6 år.

Samordning av generella och riktade program

De fyra programmen har delats upp i två olika organisationer. ABC 3–12 fick en egen organisering, eftersom det är ett större, generellt program, där grundskoleförvaltningen, förskoleförvaltningen och de fyra regionala socialförvaltningarna ingår. ABC samordnas övergripande av grundskoleförvaltningen och förskoleförvaltningen, och i de fyra stadsområdena av respektive socialförvaltning. Alla sex förvaltningar bidrar med kursledare som håller ABC-kurser.

De tre övriga programmen, BIFF, LFT och CoS, kallas för de riktade programmen. De samordnas av Enheten för kvalitet i socialförvaltningen Hisingen och utförs av kursledare som finns lokalt i de fyra socialförvaltningarna.

Kursledare för ABC eller de riktade programmen är huvudsakligen tjänstepersoner i staden som arbetar med andra saker men håller kurser som en mindre del av sin tjänst, till exempel föräldrastödjare, familjebehandlare, förskollärare eller skolkuratorer. När det gäller ABC finns det också en liten andel ledare från civilsamhället som fått kursledarutbildning från staden och som aktivt håller kurser genom stadens anmälningssystem.

Nya program

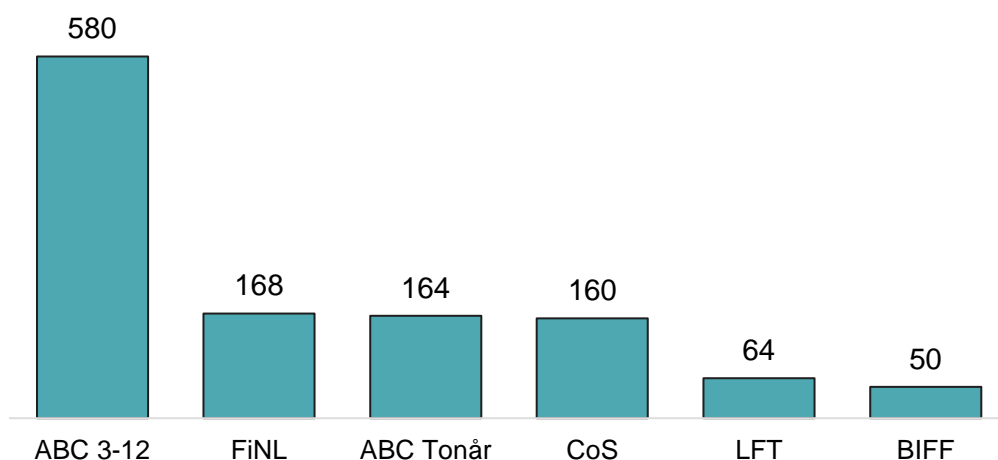
Sedan beslutet 2017 har två program tillkommit. Det ena, Förälder i nytt land (**FiNL**), riktar sig till nyanlända och består av åtta träffar där kursinnehållet förmedlas på deltagarnas modersmål. Förälder i nytt land anordnas av enheten Samhällsorienterande insatser inom socialförvaltningen Centrum. Deltagarna rekryteras både direkt från kommunens samhällsorientering och genom riktad spridning av information.

När vi skriver den här rapporten så håller staden också på att införa **ABC Tonår**, ett program som liknar ABC 3–12 men som riktar sig till föräldrar med barn i tonårsåldern. Precis som ABC 3–12 är det ett generellt, hälsofrämjande program.

I den här rapporten kommer vi inte att ha med varken Förälder i nytt land eller ABC Tonår i analyserna av deltagandet och målgrupperna. Det första programmet för att vi inte har tillräckliga uppgifter om målgruppen ännu, och ABC Tonår för att det fortfarande är under uppstart.

I diagrammet här nedan visar vi deltagandet i alla föräldrastödsprogram i Göteborgs Stad för 2024.

Diagram 2.1 – Antal deltagare i Göteborgs Stads föräldrastödsprogram 2024.

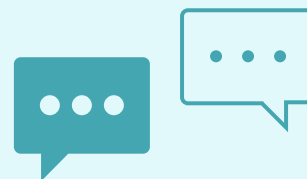
Källa: Förskoleförvaltningen (anmälningsystem för ABC), Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram, samt uppföljning av Förälder i nytt land i Plattform+).

Not: Med deltagare avser vi personer som fullgjort hela programmet, och inte hoppat av.

Program, kurs eller föräldragrupp – hur ska vi prata om det här egentligen?

Vi använder begreppet kurs för att beskriva en serie träffar med en grupp föräldrar. Vi vet dock att vissa ogillar den benämningen och föredrar att kalla det föräldragrupp eller föräldrträffar. Men vi tycker ändå att det är det tydligaste sättet att beskriva vad det faktiskt handlar om för de som inte redan är insatta. Programmets träffar har karaktär av en kurs, och det handlar till stor del om att utbilda föräldrar.

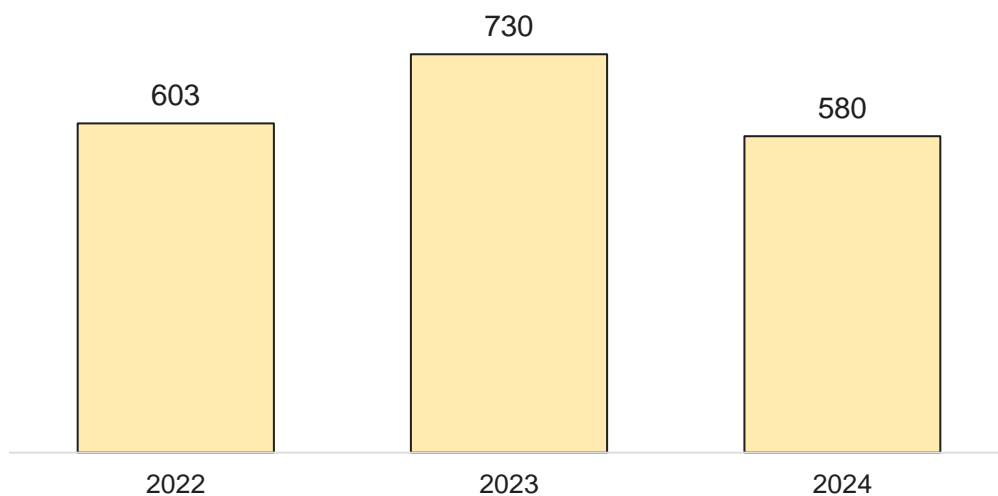
Andra begrepp, så som föräldragrupper, föräldrträffar, eller att bara kalla det föräldrastöd, tycker vi inte ger samma intuitiva förståelse för vad det är. De för istället tankarna till fria diskussionsgrupper eller ledarlösa studiecirkel, och därför tror vi att de riskerar att bidra till begreppsförvirring.

2.3 Deltagande i ABC

ABC-programmen följs upp genom sitt anmälningssystem och genom en enkät till deltagarna. Ur anmälningssystemet på stadens webbsida får vi fram antal deltagare som anmält sig till en kurs, och antal kurser som genomförs. Kursledare har instruktionen att gå in och avanmäla de deltagare som hoppar av under tiden, men det är svårt att kontrollera att det görs fullt ut. Därför kan deltagarsiffrorna som presenteras för ABC vara något högre än det faktiska antalet som fullföljt en kurs. Vår bedömning efter att ha tittat på antalet deltagare som bokas av, och jämfört med andelen som hoppar av i andra program, är att det troligtvis inte rör sig om någon stor överrapportering av deltagare.

Diagram 2.2 – Antal deltagare i ABC 3–12 i Göteborg

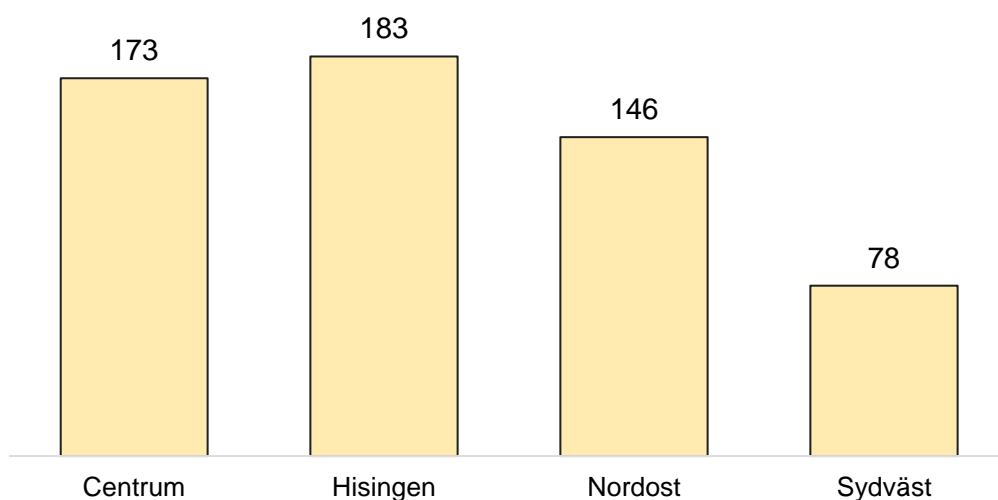

Källa: Förskoleförvaltningen (anmälningssystem för ABC).

Antalet deltagare i ABC 3–12 ökade mellan 2022–2023, men under 2024 har det minskat igen. Samtidigt ökade antalet deltagare i ABC Tonår från 22 till 164 mellan 2023–2024. Det kan hänga ihop med minskningen av ABC 3–12 eftersom många av de som leder kurser i ABC Tonår tidigare har lett kurser i ABC 3–12.

Tittar vi på hur deltagandet är spritt geografiskt i staden så ser vi att det skiljer sig mellan stadsområdena.

Diagram 2.3 – Antal deltagare i ABC 3–12 under 2024 per stadsområde

Källa: Förskoleförvaltningen (anmälningssystem för ABC).

Not: Observera att diagrammet visar deltagare utifrån vilket område de bor i, inte vilket stadsområde som arrangerat kursen.

Skillnaderna i deltagandet verkar till stor del bero på att det arrangeras olika många kurser per stadsområde. De flesta deltagare rör sig inte mellan stadsområdena utan tycks föredra att delta i sitt område. Tittar vi på deltagandet per arrangerande stadsområde, istället för vilket stadsområde deltagarna bor i, så är det något fler deltagare i Centrum. Det finns alltså deltagare som reser från andra stadsområden in till Centrum. Men det är ett litet antal sett till hela antalet deltagare.

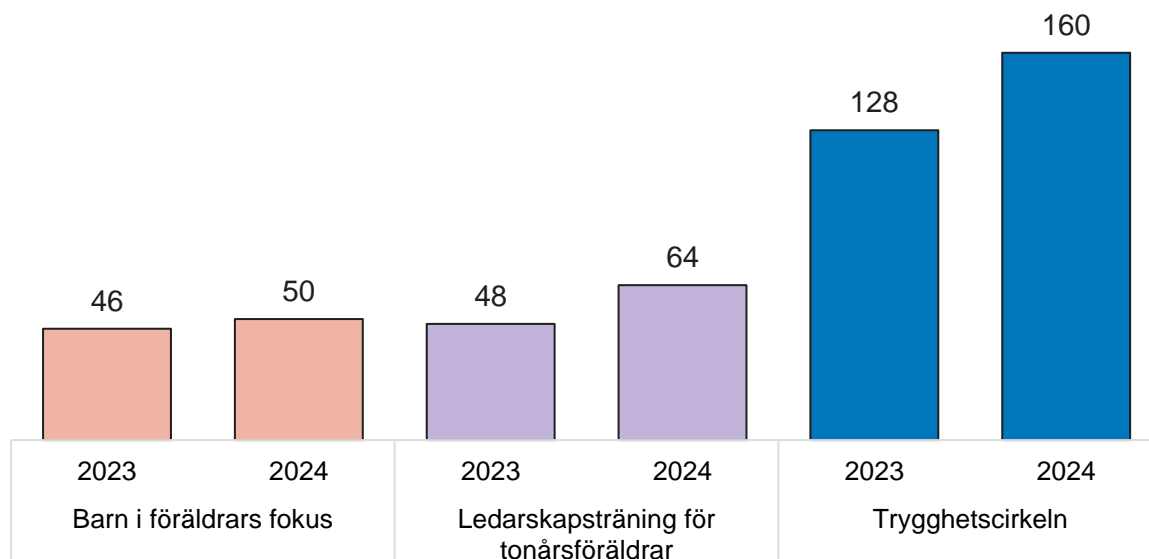
2.4 Deltagande i BIFF, LFT och CoS

De tre riktade programmen följs upp genom en enkät som både kursledare och deltagare besvarar efter genomförd kurs. Kursledarna registrerar antalet deltagare och svarar på frågor om kursernas genomförande, till exempel tid på dygnet, språk och om det var fysiskt eller digitalt. Deltagarna svarar på uppgifter om sig själva och vad de tyckte om kursen.

Eftersom statistiken om deltagare bygger på vad som rapporteras av kursledarna finns det en risk att vissa kursledare missar att rapportera, och att det faktiska deltagandet är något högre vad som visas här. Vi har kontrollerat det genom att varje år efterfråga hur många kurser de olika kursledarna planerar att genomföra, och sedan jämföra med vad som har rapporterats vid årets slut och följa upp om vi sett att någon planerad kurs inte har rapporterats som genomförd. Det skulle ändå kunna hända att enskilda kurser inte har rapporterats, och att det därför finns risk att deltagandet är underrapporterat.

I diagrammet nedan visar vi antalet deltagare som har fullföljt respektive program 2023–2024.

Diagram 2.4 – Antal deltagare i de tre riktade programmen i Göteborg

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram).

Flest deltagare i Trygghetscirkeln

Trygghetscirkeln har flest deltagare av de riktade programmen, fler än de andra två tillsammans. Trygghetscirkeln riktar sig till föräldrar med barn i åldern 0–6, och genom enkätuppföljningen kan vi se att en majoritet av deltagarna rekryteras av familjecentralerna och de öppna förskolorna. Vid samtal med verksamhetsföreträdare så har vi fått veta att vissa verksamheter använder Trygghetscirkeln mer som ett generellt program som erbjuds till alla föräldrar. Det beror på att det inte finns något annat program som riktar sig till föräldrar med barn i åldern 0–2 år, vilket är den grupp som besöker familjecentralerna och de öppna förskolorna i störst utsträckning.

Både Trygghetscirkeln och Ledarskapsträning för tonårsföräldrar (LFT) har ökat markant i deltagande mellan 2023 och 2024. För båda programmen beror det till stor del på att socialförvaltningarna Centrum och Sydväst har ökat antalet kurser de har arrangerat mellan 2023 och 2024.

Tittar vi på fördelningen av deltagare mellan stadsområden ser vi att det även här finns skillnader, precis som för ABC.

Tabell 2.2 – Antal deltagare i de riktade programmen 2024.

Program	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst	Hela Göteborg
Barn i föräldrars fokus	0	12	17	21	50
Ledarskapsträning för tonårsföräldrar	7	14	13	30	64
Trygghetscirkeln	23	52	36	49	160
Sammanlagt	30	78	66	100	274

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram).

Socialförvaltningen Sydväst har betydligt fler deltagare i de riktade programmen än de övriga, medan socialförvaltningen Centrum har tydligt minst antal. Det är nästan ett omvänt mönster från antalet deltagare per stadsområde i ABC 3–12. Det verkar som att de fyra socialförvaltningarna lägger olika vikt vid de generella och de riktade föräldrastödsprogrammen, och erbjuder dem i olika utsträckning till befolkningen i sina stadsområden.

2.5 Nästa steg

Hur många deltagare vi har i varje program ger oss en vag idé om vilken förebyggande effekt vi kan förvänta oss i befolkningen. Men för att ta fram ett underlag som uppnår ambitionerna om planering i den nya socialtjänstlagen, som vi diskuterade i kapitel 1, behöver vi ställa deltagandet i relation till målgruppen. Först då kan vi uttala oss om hur stor del av målgruppen som redan deltar i förebyggande insatser, och vilken potential det finns för kommunen att utöka det förebyggande arbetet och därmed minska de framtida behoven av insatser.

Vi behöver alltså titta på hur många föräldrar det finns i Göteborg som tillhör målgrupperna för de olika föräldrastödsprogrammen. Och vi behöver hitta ett sätt att jämföra våra deltagarsiffror, som är per år, med antalet i målgrupp.

3 Årsmålgrupper av föräldrar

I detta kapitel beskriver vi vår metod för att beräkna årsmålgrupper, ett mått vi har tagit fram som kan användas för att jämföra antal deltagare per år med målgruppen. I nästa kapitel genomför vi sedan analyser av deltagare och målgrupp för de olika föräldrastödsprogrammen.

3.1 Föräldrar i Göteborg

När vi påbörjade det här arbetet insåg vi snart att vi som kommun har saknat grundläggande kunskap om föräldrarna som bor i vår stad. Vi hade ingen färdig statistik över deras antal eller bakgrund, vilket innebar att vi inte hade något att jämföra deltagarna i våra program mot. För att råda bot på det har vi tagit fram ny statistik om föräldrar i Göteborg.

Vi fick hjälp av Stadsledningskontoret att göra en grundläggande sammanställning av uppgifter om föräldrar från Statistiska centralbyråns (SCB) STATIV-register. I samarbetet har vi kartlagt vilka uppgifter om föräldrar som går att ta fram, hur varje variabel bäst definieras och vilka uppgifter som vi kan använda i målgruppsanalyserna. Ett urval av de uppgifter vi tog fram om föräldrar till barn mellan 0–17 år finns i bilaga 1, längst bak i rapporten.

Vi valde att endast ta fram uppgifter för ett år, 2022, och sedan använda dem som jämförelse för alla år av deltagaruppgifter. På kort sikt tror vi att detta är ett fungerande arbetssätt, eftersom målgrupperna troligtvis inte förändras så mycket från år till år. Men om vi ska fortsätta göra den här typen av analyser kommer det uppstå behov av att uppdatera statistiken om föräldrar längre fram i tiden. Vi diskuterar det, och möjligheten att göra prognoser, mer i kapitel 5.

3.2 Årsmålgrupp

Med hjälp av den nya statistiken har vi fått en bättre bild av våra olika målgrupper för föräldrastödsprogrammen. I tabellen nedan visar vi antalet föräldrar som tillhör varje grupp. Med föräldrar menar vi biologiska föräldrar, adoptiva föräldrar och personer som har en samborelation med biologiska eller adoptiva föräldrar utan att själva vara det (bonusföräldrar).

Tabell 3.1 – Antal personer i Göteborg som är föräldrar till barn i olika åldersintervall

Målgrupp	Antal
Föräldrar 0–17	134 223
Föräldrar 0–6	69 157
Föräldrar 3–12	86 146
Föräldrar 13–19	63 284

Källa: SCB (STATIV-registret), bearbetat av Stadsledningskontoret.

Men att veta hur många föräldrar det finns totalt i staden ger oss inte någon direkt vägledning i hur många deltagare vi skulle kunna ha i våra program. Det är ju inte

rimligt att utgå ifrån att alla föräldrar ska delta i något föräldrastödsprogram varje år, eftersom de kommer att vara föräldrar till barn som ingår i åldersintervallen för programmen under flera års tid.

Det går att jämföra deltagare per år med det totala antalet föräldrar, men analysen blir då mer abstrakt eftersom vi jämför två olika saker. Det kan säga någonting, men det blir svårt att resonera kring vad som är en god nivå. För att kunna göra en bättre analys behöver vi därför ta ett steg till och beräkna målgrupp per år – eller årsmålgrupp som vi kallar det.

3.2.1 Vår metod för att beräkna årsmålgrupp

Det går att tänka sig flera olika sätt att beräkna årsmålgrupp för föräldrastödsprogram, mer eller mindre avancerade. Det innebär att den som vill göra det måste göra en avvägning mellan att lägga kraft på att få ett precist resultat och att ha en metod som inte kräver för stora resurser för att uppnå sitt syfte.

Vi har valt att ta fram en relativt enkel metod som vi upplever är god nog för ändamålet. Vår metod kan dessutom användas av andra aktörer med en nästan minimal ansträngning, om de tycker att precisionen i resultatet är tillräcklig.

I vårt sätt att beräkna årsmålgrupp har vi tagit hänsyn till den genomsnittliga extra tid som föräldrar har barn i barnålder på grund av att de får fler än ett barn. Vi lägger sedan till denna genomsnittliga extra tid på målgruppens barnåldersspann och använder resultatet för att dividera antalet föräldrar med. Vi kommer gå igenom det i detalj nedan.

Om alla föräldrar fick ett barn så skulle de vara föräldrar till barn i barnålder i 18 år, medan barnet är 0–17. Då hade vi bara kunnat dela antalet föräldrar med 18 för att få fram ett genomsnittligt antal föräldrar per år. Men eftersom vissa föräldrar får fler än ett barn så förlängs tiden som de är föräldrar till barn i barnålder. För att ta hänsyn till det behöver vi därför veta hur många som får fler barn än ett och hur lång tid det vanligtvis tar mellan varje barn. I tabellen nedan har vi samlat de uppgifter vi har om det.

Tabell 3.2 – Beräkning av genomsnittlig extra tid som föräldrar är föräldrar till barn i barnålder

Antal barn	A - Andel föräldrar som får antal barn	Antal år från föregående barn (median)	B - Median extra år som förälder	A*B
1 barn	18%*	-	0	0
2 barn	57%*	3*	3	1,6974
3 barn	20%*	6*	9	1,8378
4 barn	5%**	3**	12	0,6
SUMMA:				4,1352

Källa: *SCB 2017, **Egen uppskattning

Uppgifterna i tabellen bygger på en rapport från SCB som har undersökt hur många barn föräldrar får och hur lång tid det i genomsnitt går mellan varje barn nationellt. För kategorin 4 barn finns inga uppgifter i rapporten och vi har därför gjort en försiktig uppskattning av hur stor den är, baserat på befolkningsstatistik för Göteborg och det genomsnittliga antalet år mellan barn 3 och 4. Vi har valt att inte inkludera fler uppskattningar om de som får fler än fyra barn av försiktighetsskäl.

Det hade varit möjligt att göra om SCB:s studie från 2017 på data för Göteborg för att kunna göra mer korrekta beräkningar av genomsnittet i just Göteborg. Det skulle dock kräva tillgång till data om Göteborgs befolkning som sträcker sig långt tillbaka i tid. Sådan tillgång har vi inte haft i det här arbetet, men det är något som de fyra socialförvaltningarna kan överväga att skaffa. Vi återkommer till den frågan längre fram i kapitel 5.

3.2.2 Beräkna årsmålgrupp för våra målgrupper

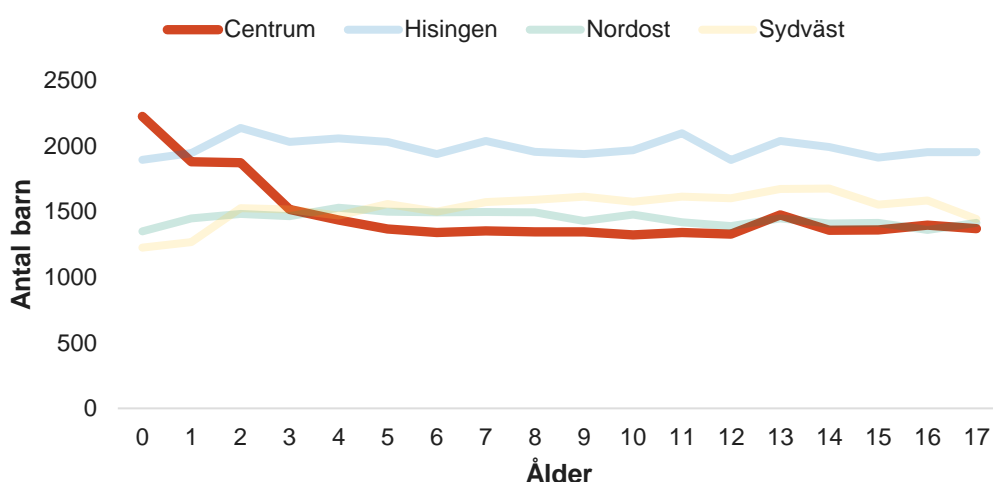
Nu när vi har den genomsnittliga extra tiden som föräldrar är just föräldrar till barn så är det relativt enkelt att beräkna årsmålgrupperna för våra målgrupper. Allt vi behöver göra är att lägga ihop den extra föräldratiden med åldersspannet för barnen i våra målgrupper, och sedan dividera antalet föräldrar i målgruppen med resultatet. I tabellen nedan går vi igenom varje steg för respektive målgrupp.

Tabell 3.3 – Beräkning av årsmålgrupp för respektive målgrupp

Målgrupp	Antal	Ålders- spann	Genomsnitt extra år	Summa tid som förälder för målgrupp	Beräkning	Årsmålgrupp
Föräldrar 0–17	134 223	18	4,1352	$(18+4,1352=)$ 22,1352	$\frac{134\ 223}{22,1352}$	6064
Föräldrar 0–6	69 157	7	4,1352	$(7+4,1352=)$ 11,1352	$\frac{69\ 157}{11,1352}$	6211
Föräldrar 3–12	86 146	10	4,1352	$(10+4,1352=)$ 14,1352	$\frac{86\ 146}{14,1352}$	6094
Föräldrar 13–19	63 284	7	4,1352	$(7+4,1352=)$ 11,1352	$\frac{63\ 284}{11,1352}$	5683

Som vi ser i tabellen minskar årsmålgruppen av föräldrar ju äldre barnen till målgrupperna blir. Detta är förväntat utifrån statistik om antal barn i olika åldersgrupper. Som diagrammet på nästa sida visar finns det fler yngre än äldre barn i Göteborg, särskilt i stadsområde Centrum.

Diagram 3.1 – Antal barn i Göteborg utifrån ålder och stadsområde, 2023

Källa: SCB (Folkbokföringen), bearbetad av Stadsledningskontoret.

Skillnaderna i årsmålgrupperna visar på vikten av att beräkna årsmålgrupp för respektive målgrupp för sig, och inte nöja sig med att endast beräkna årsmålgrupp för hela gruppen av föräldrar till barn 0–17.

Skillnaderna mellan målgrupperna blir också extra viktiga att ta hänsyn till om vi vill beräkna årsmålgrupp per stadsområde i Göteborg. Och eftersom de fyra socialförvaltningarna är geografiskt uppdelade blir det viktigt att också ta analysen till stadsområdesnivå för att den ska bli användbar för respektive förvaltning.

Tabell 3.4 – Årsmålgrupp per stadsområde för respektive målgrupp

Målgrupp	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
Föräldrar 0–17	1557	1873	1237	1378
Föräldrar 0–6	1645	1889	1353	1308
Föräldrar 3–12	1411	1901	1336	1426
Föräldrar 13–19	1321	1755	1220	1370

Årsmålgrupper och åldersspann

Som vi ser i tabell 3.3 och 3.4 blir det ungefär lika många föräldrar som ingår i en årsmålgrupp 0–17 som i årsmålgrupperna med ett mindre åldersspann. Det upplever vissa som ologiskt därför att antalet föräldrar som totalt sett har barn mellan 0–17 år är fler än till exempel de som har barn mellan 0–6 år. Med årsmålgrupperna beräknar vi dock antalet vi behöver nå varje år för att över tid träffa hela målgruppen, och ju större åldersspann desto längre tid räknar vi med att vi behöver för att nå hela målgruppen.

För gruppen föräldrar med barn mellan 0–17 behöver vi nå 6064 föräldrar varje år i drygt 22 år för att träffa alla. För gruppen föräldrar med barn mellan 0–6 år behöver vi nå 6211 föräldrar varje år i drygt 11 år, vi har alltså hälften så lång tid på oss att nå alla. Det beror på att åldersspannet är mindre för de med barn mellan 0–6 år, och därmed behöver vi träffa en större del av föräldrarna varje år innan barnen hinner växa upp och föräldrarna inte längre ingår i målgruppen.

3.3 Analys och planering med hjälp av årsmålgrupp

I det här kapitlet har vi visat hur vi kan beräkna årsmålgrupper av föräldrar. Årsmålgrupper är ett jämförelsetal som vi kan använda som en slags 'målgrupp per år' och därmed göra direkta jämförelser med antal deltagare per år.

Med årsmålgrupperna börjar vi närma oss ett underlag som gör det möjligt för kommunens planering av insatser att "särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser" i enlighet med 7 kap 1 § kommande SoL. Det viktiga att veta är hur stor andel av målgruppen vi når idag, och hur många det skulle vara möjligt att nå.

I nästa kapitel ska vi använda årsmålgrupperna för att göra målgruppsanalyser på fyra föräldrastödsprogram.

4 Målgruppsanalyser

I detta kapitel kommer vi jämföra deltagare och målgrupp, samtidigt som vi löpande diskuterar vilka frågor som en planering av insatserna särskilt behöver ta hänsyn till för att vi ska uppnå ambitionen i den nya socialtjänstlagen. I nästa kapitel kommer en samlad diskussion om hur vi kan jobba vidare för att påbörja planeringen av insatser mer generellt.

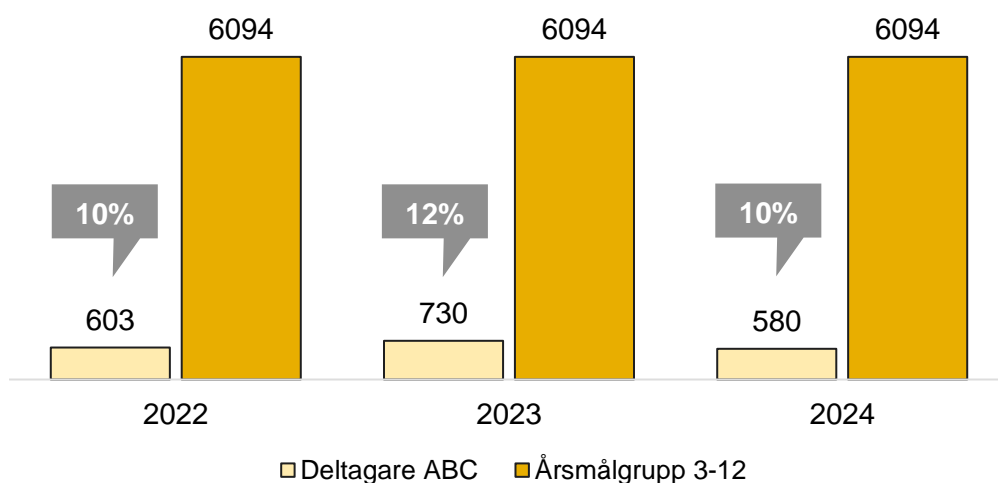
4.1 Målgruppsanalys ABC

För ABC har vi en tydlig definition av målgruppen – alla föräldrar som har barn i ålder 3–12 år. Det krävs inte att föräldrarna har någon form av problematik för att de ska ingå i målgruppen, utan syftet med programmet är att lära ut sådant som kan vara till nytta för alla föräldrar och främja alla barns utveckling.

Eftersom alla föräldrar ingår i målgruppen kan vi jämföra årsmålgrupp och den statistik vi har om olika variabler i målgruppen direkt med deltagarna i insatsen.

4.1.1 Antal deltagare

Diagram 4.1 – Antal deltagare i ABC och årsmålgrupp 3–12 i Göteborg.

Källa: Förskoleförvaltningen (anmälningssystem för ABC). Årsmålgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.

Not: Andel deltagare av årsmålgrupp per år i pratbubbla.

Vi når en liten del av målgruppen för ABC 3–12

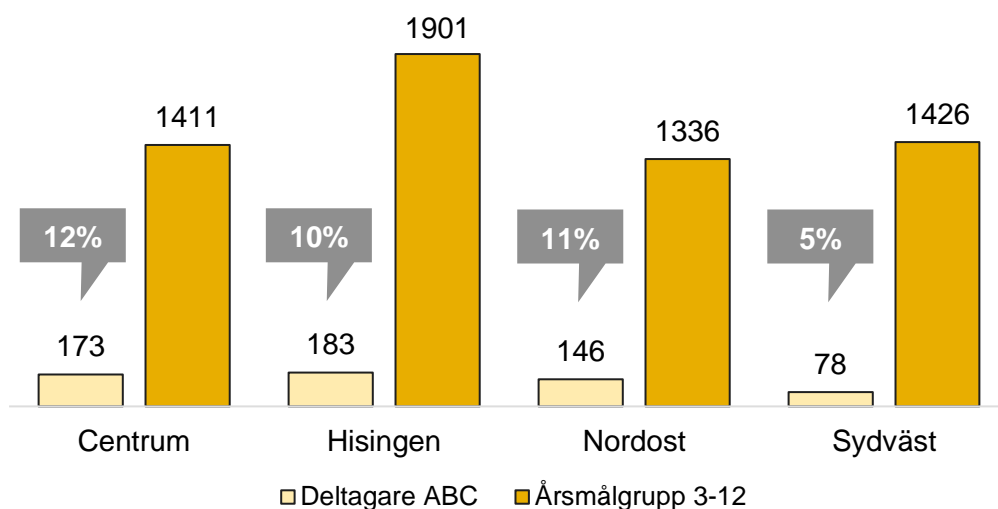
Till skillnad från tidigare, när vi bara har tittat på deltagande, får vi nu en bild av hur stor del av målgruppen vi når. 2022 deltog 10 procent av målgruppen i ABC 3–12. Det steg sedan till 12 procent under 2023, men gick ner till 10 procent igen 2024. Staden når alltså bara en mindre del av hela den potentiella målgruppen.

Den här typen av jämförelse mellan antal deltagare och antal i målgrupp ger oss en ny förståelse av insatsens nuvarande omfattning. Det öppnar också upp för möjligheten att börja sätta mål om deltagande som utgår ifrån befolkningen, vilket, som var inne på i kapitel 2, lägger grunden för planering av insatsen i enlighet med den nya socialtjänstlagen.

Skillnader mellan stadsområden i deltagande och i årsmålgrupp

Tittar vi på stadsområdesnivå, i diagrammet nedan, ser vi att det finns skillnader i deltagandet inom staden. År 2024 var andelen deltagare mellan 5–12 procent av målgrupperna.

Diagram 4.2 – Antal deltagare 2024 i ABC och årsmålgrupp 3–12 per stadsområde.

Källa: Förskoleförvaltningen (anmälningssystem för ABC). Årsmålgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.

Not: Andel deltagare av årsmålgrupp per stadsområde i pratbubbla.

Här ser vi också att Centrum, Nordost och Sydvest har ungefär lika stora årsmålgrupper, medan Hisingen har ungefär 500 fler föräldrar i sin årsmålgrupp 3–12 än de övriga. Det innebär att Hisingen når en mindre andel av sin målgrupp än Centrum och Nordost, trots att Hisingen har fler deltagare än Centrum och Nordost.

Eftersom utförandet av föräldrastödsprogrammen till stor del är organiserat utifrån stadsområdena så är de skillnader som finns i deltagande och målgrupp något som planeringen av insatserna behöver ta hänsyn till. Planeringen behöver därför både kunna sätta mål om deltagande utifrån ett hela staden-perspektiv, och samtidigt ge förvaltningarna förutsättningar att uppnå målen på stadsområdesnivå.

4.1.2 Deltagarnas bakgrund

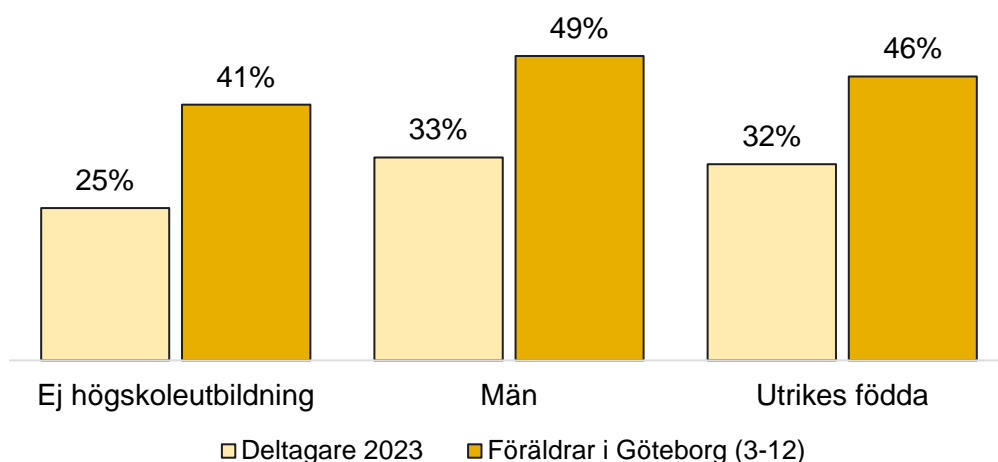
När vi studerar deltagandet i målgrupperna är det också viktigt att vi kontrollerar om det finns grupper som deltar i lägre utsträckning än andra. Det kan vi göra genom att jämföra de som har deltagit med hur det ser ut i målgruppen i stort.

Både innan och efter genomförd kurs ska deltagarna i ABC svara på en enkät. Innan kursen fyller de i uppgifter om sig själva, vilken typ av problematik de har och,

efter kursen vad de tyckte om programmet. Enkäten sköts av Karolinska Institutet, som förvaltar ABC-programmen, och resultaten publiceras löpande till deltagande kommuner. I Göteborg var det bara 38 procent av deltagarna som svarade på enkäten under 2023. Resultaten blir därför osäkra, eftersom det var så låg svarsfrekvens.

Bland deltagarna i enkäten går det inte att skilja ut de som gått ABC 3–12 från de som gått ABC Tonår. I diagrammet nedan visar vi därför hur deltagarna 2023 har svarat, eftersom det 2024 var en större andel som deltagit i ABC Tonår.

Diagram 4.3 – Andel av deltagare i ABC och föräldrar i Göteborg 3–12 som inte är högskoleutbildade, är män eller utrikes födda.

Källa: Karolinska institutet (deltagarenkät ABC), egen beräkning. Andel i målgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret).

Not: Uppgifter om deltagare kommer från de som svarat på deltagarenkät 2023, av de som gått ABC 3–12 eller ABC Tonår. 280 svarande av totalt 744 deltagare (38 procent). Observera att deltagare avser 2023, och föräldrar i Göteborg 3–12 avser 2022.

Utifrån de uppgifter vi har verkar det finnas en viss skevhet i deltagandet i ABC, gentemot vad vi hade kunnat förvänta oss om deltagandet var jämnt fördelat i målgruppen. De som inte har högskoleutbildning, är män eller är utrikes födda tycks vara underrepresenterade som deltagare.

Samma skevhet i deltagande på stadsområdesnivå

I diagram 4.4, 4.5 och 4.6, på nästa sida, jämför vi deltagarna och målgrupp på stadsområdesnivå. Här har vi slagit ihop svar från deltagare i ABC för hela perioden 2019–2024² för att undvika att det blir för få svarande per stadsområde.

I alla stadsområden ser vi samma mönster som för staden i stort, att de utan högskoleutbildning, män och utlandsfödda deltar i lägre utsträckning än vad som är förväntat utifrån målgruppen.

2: Totalt 1209 svar. Centrum: 356, Hisingen: 549, Nordost: 137, Sydväst: 167.

Diagram 4.4 – Ej högskoleutbildade

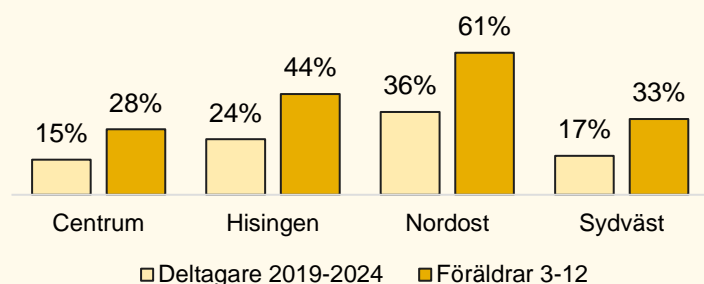
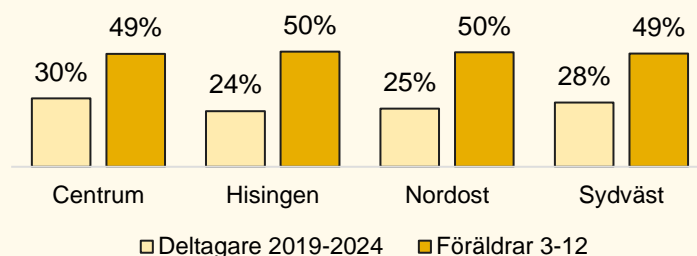

Diagram 4.5 – Män

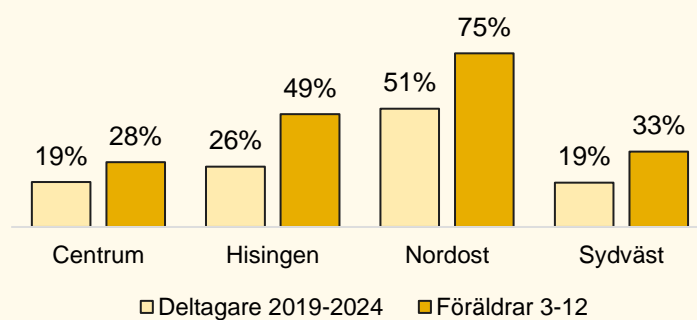

Andel av deltagare och föräldrar som inte är högskoleutbildade, är män eller utrikes födda, per stadsområde

Källa: Karolinska institutet (deltagarenkät ABC), egen beräkning. Andel i målgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.

Not: Observera att deltagare visar svarande på enkät under hela perioden 2019–2024.

Diagram 4.6 – Utlandsfödda

Ojämnt och ojämställt deltagande

Om det finns en skevhet i deltagandet är det naturligtvis inte bra. Det innebär i så fall att insatsens positiva effekter blir ojämnt fördelade i befolkningen, och att vi inte lever upp till socialtjänstlagens övergripande principer om att vi ska främja enskildas jämlika och jämställda levnadsvillkor. Staden bör därför sträva efter att utjämna skillnaderna i så stor utsträckning som möjligt, och följa utvecklingen i de olika grupperna framåt.

I planeringen av insatser behöver det därför ingå analyser av vilka grupper som deltar i lägre utsträckning i de förebyggande insatserna, mål om att öka andelen deltagare i de underrepresenterade grupperna och en löpande uppföljning av deltagare och målgrupp.

Varför deltar vissa grupper i lägre utsträckning?

Vi kan inte bara med den statistik vi har här säga vad skillnaderna i deltagande beror på. Men tidigare forskning (Alfredsson et al 2015) har visat att olika grupper av föräldrar har olika intresse för föräldrastödsprogram. Till exempel har kvinnor i flera studier visat sig mer intresserade än män. Det kan göra att de är mer benägna att själva söka upp information om ABC och anmäla sig till en kurs, eller att de svarar

bättre på kommunikationskampanjer som endast går ut på att sprida information om att den här typen av stöd finns.

För att utjämna skillnaderna i deltagande blir det alltså viktigt att se över hur vi gör för att kommunicera kring programmen och rekrytera deltagare. Strategiska frågor om kommunikation och rekrytering av deltagare kan därför också behöva ingå i planeringen av insatserna, eftersom de är verktyg för att utjämna skillnader.

Osäkerhet i data

Att underlaget om deltagarnas bakgrund är osäkert på grund av låg svarsfrekvens och sammanblandning av program sätter fingret på något som vi också tycker är viktigt att uppmärksamma kopplat till det planerande arbetet. Ska vi kunna planera insatser utifrån den ambition som finns i den nya socialtjänstlagen behöver vi ha underlag som bygger på säkra data. Annars är risken att vi drar felaktiga slutsatser. Men att bygga system för uppföljning kan vara svårt, ta tid och, om det inte finns ett tydligt syfte med det, bli belastande för de verksamheter som ska rapportera uppgifter. Vi tror därför att det är viktigt att staden gör kloka avvägningar i vilken slags uppgifter som samlas in och hur, och i så hög grad som möjligt använder de uppgifter som redan finns i verksamhetssystem, eller som skulle kunna göras tillgängliga med ett visst utvecklingsarbete.

Samtidigt tror vi att det fortfarande finns verksamheter som inte registrerar de uppgifter som behövs för planering, särskilt när det gäller insatser där det inte tidigare har funnits krav på dokumentation. För dessa behöver staden utveckla system som säkerställer att vi vet åtminstone:

- Hur många unika personer som har deltagit i insats per år. Det vill säga medverkat fullt ut i insatsen och inte avbrutit i förtid av någon anledning.
- Vilken eventuell målgrupp, eller undergrupp, personerna tillhör.
- Grundläggande bakgrundsvariabler för deltagarna som är relevanta utifrån vad vi vet om målgruppens sammansättning, till exempel kön, ålder, utländsk bakgrund eller utbildningsnivå.

Alla dessa frågor om tillgång till data av god kvalitet, och att utveckla våra system för uppföljning, tror vi inte kommer kunna lösas inom ramen för det planerande arbetet. Planeringens roll blir här snarare att försöka arbeta på bästa sätt med de uppgifter som finns tillgängliga och att lyfta behov av utveckling när det uppmärksammas.

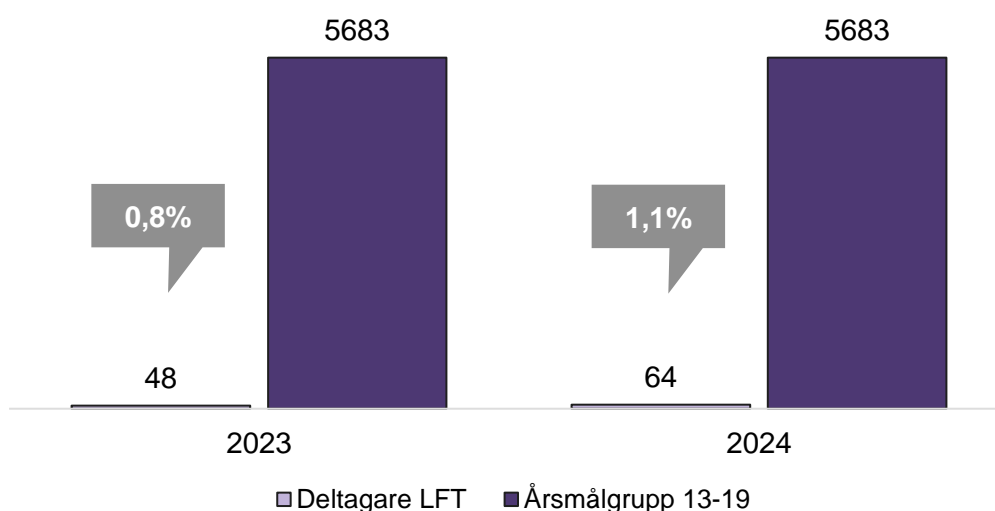
4.2 Målgruppsanalys LFT

Ledarskapsträning för tonårsföräldrar (LFT) riktar sig till föräldrar som upplever att de har problem i relationen till sitt tonårsbarn. Kursledare säkerställer att deltagarna tillhör målgruppen genom intervjuer innan de nio gruppträffarna börjar.

4.2.1 Antal deltagare

I diagrammet nedan visar vi antalet deltagare i LFT jämfört med hela årsmålgruppen 13–19, alltså hur stor andel av alla föräldrar med barn i rätt ålder för LFT som har deltagit.

Diagram 4.7 – Antal deltagare i LFT och årsmålgrupp 13–19

Källa: Socialförvaltning Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram). Årsmålgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.

Not: Andel deltagare av årsmålgrupp per år i pratbubbla.

Sett till hela årsmålgruppen 13–19 så deltar runt 1 procent i LFT. Det är dock svårt att bedöma om det innebär att vi når en stor del av målgruppen eller inte, eftersom programmet inte riktar sig till alla föräldrar utan endast de som har problem i föräldra-barn-relationen. För att få en bättre bild av hur stor del av målgruppen vi når behöver vi därför först resonera om hur stor andel av alla föräldrar med tonårsbarn som har den typen av problem.

Hur stor är egentligen målgruppen för LFT?

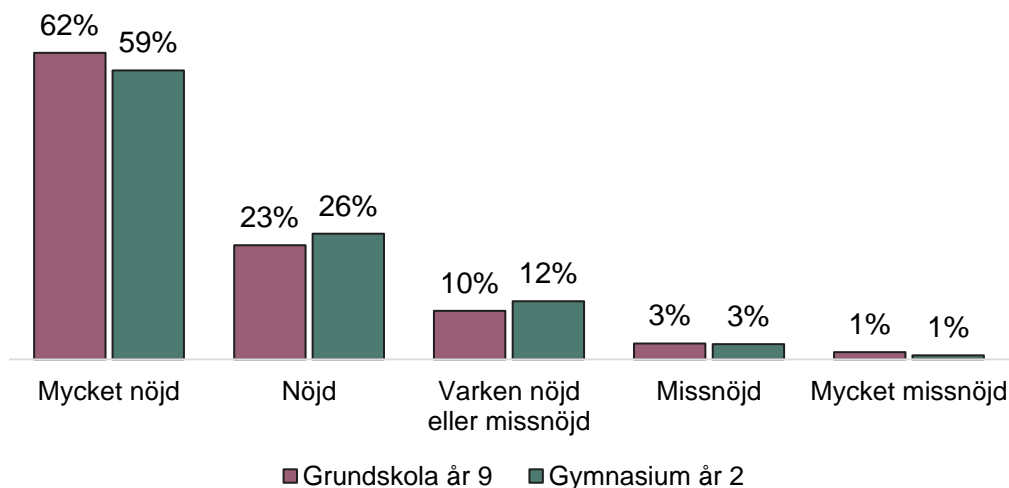
Vi har inte tillgång till någon forskning eller statistik som direkt ringar in hur stor andel av alla tonårsföräldrar som upplever relationen till sina barn som dålig. Istället får vi gå omvägen, och titta på hur barnen upplever relationen till sina föräldrar.

I en studie från 2021 (Morgan et al) undersökte brittiska forskare hur vanligt förekommande det var med dåliga relationer mellan barn och föräldrar, samt vilken risk för senare psykisk ohälsa det medför. De använde två grupper av personer födda 1958 respektive 1970, som fick frågor om relationen till sina föräldrar när de var barn, och jämförde sedan svaren med respondenternas skattningar av den

psykiska ohälsan i vuxen ålder med hjälp av regressionsanalyser. Forskarna drog slutsatsen att beroende på hur man räknar så hade mellan 5–24 procent av personerna i grupperna en dålig relation till sina föräldrar när de var barn, och de med en dålig föräldra-barn-relation hade senare i livet mellan 20–80 procent högre risk för psykisk ohälsa.

Hur ser det då ut med föräldra-barn-relationen i Göteborg idag? Det bästa svaret vi har på den frågan finns förmodligen i Drogerfarenhetsundersökningen som genomförs av Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) vart tredje år i Göteborg. Där ställs ett stort antal frågor till alla som går i årskurs 9 i grundskolan och alla som går i årskurs 2 på gymnasiet i Göteborg. Det är alltså inte alla tonåringar, och det är inte heller samma sätt att mäta dålig föräldra-barn-relation som i studien från Morgan et al, men det kan ge en indikation om ungefär hur stor gruppen är.

Diagram 4.8 – Andel ungdomar i Göteborg som är nöjda eller missnöjda med förhållandet till sin familj, 2022

Källa: CAN (Drogerfarenhetsundersökningen i Göteborg 2022). Frågan i enkäten lyder: "Hur nöjd är du vanligtvis med ditt förhållande till din familj".

Diagrammet ovan visar att runt 4 procent av de svarande är direkt missnöjda med förhållandet till sin familj. I studien från Morgan et al såg de dock att även de som uttryckte sig neutralt kring hur väl de kom överens med sina föräldrar hade en nästan lika hög risk för psykisk ohälsa som de som uttryckte sig negativt. Det kan därför finnas skäl att också räkna in de som svarar "varken nöjd eller missnöjd" till de som tillhör riskgruppen för dåliga föräldra-barn-relationer, vilket då blir mellan 14–16 procent.

Andel barn och andel föräldrar

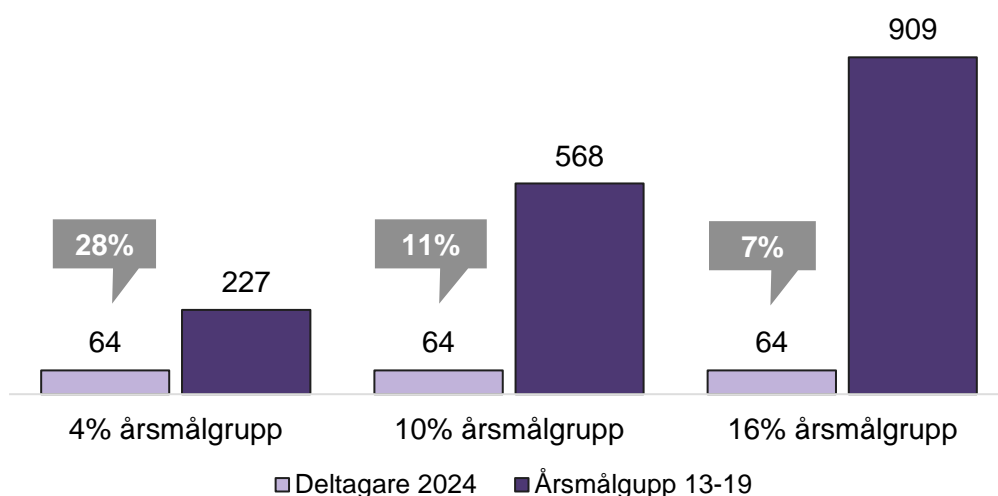
Även om det skulle vara så att mellan 4–16 procent av barnen har föräldrar som är målgrupp för LFT så behöver inte det betyda att mellan 4–16 procent av alla föräldrar tillhör målgruppen. Vissa föräldrar har ett barn som tillhör målgruppen medan andra kan ha flera, och vissa är två föräldrar medan andra är ensamstående. Det går därför inte att rakt av översätta andelen barn till samma andel föräldrar. Men det ger oss en viss vägledning i hur stor gruppen föräldrar är. Om det är 4 procent

av barnen som tillhör familjer som är målgruppen, då kommer det inte vara 40 procent av föräldrarna som gör det utan någonstans i närheten av 4 procent.

Mellan tummen och pekfingeret

I diagrammet nedan vi ställt upp tre olika årsmålgrupper, en som är 4 procent av alla tonårsföräldrar, en som är 10 procent och en som är 16 procent, och jämfört dem med deltagandet i LFT 2024. Det ger en bild av hur stor andel av målgruppen vi når, om det skulle visa sig att andelen tonårsföräldrar som tillhör målgruppen är mellan 5–15 procent.

Diagram 4.9 – Antal deltagare i LFT och årsmålgrupp 13–19, utifrån olika antaganden om årsmålgruppens storlek

Källa: Socialförvaltning Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram). Årsmålgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.

Not: Andel deltagare av årsmålgrupp per antagande om årsmålgruppens storlek i pratbubbla.

Om det stämmer att målgruppen är mellan 4–16 procent av alla tonårsföräldrar så nådde vi mellan 7–28 procent av målgruppen för LFT under 2024. I så fall finns det en stor del av målgruppen för LFT som vi inte når idag

Hur skapar vi en bättre årsmålgrupp för LFT?

Vi önskar såklart att det fanns mer kunskap om hur många föräldrar, och inte bara barn, som upplever att de har problem i föräldra-barn-relationen. Vi kan nu ana att målgruppen är större än deltagandet, men för att kunna planera insatsen på ett tillfredställande sätt skulle vi behöva större säkerhet i skattningen. Här har staden alltså ett behov av ny kunskap för att bättre kunna leva upp till planeringskravet i nya socialtjänstlagen.

När vi rör oss vidare till andra riktade föräldrastödsinsatser, eller till andra socialtjänstinsatser med målgrupper som definieras utifrån social problematik, så tror vi att vi kommer fortsätta stöta på dessa frågor. En del av det analysarbete som krävs för att planera insatser behöver därför ägnas åt att sammanställa bästa tillgängliga kunskap om våra målgrupper och lyfta de kunskapsluckor som finns till forskningen. Men vi tror att det här är en större fråga än att det enbart berör planeringen av insatser. Det handlar om att skapa en större vetskap om och

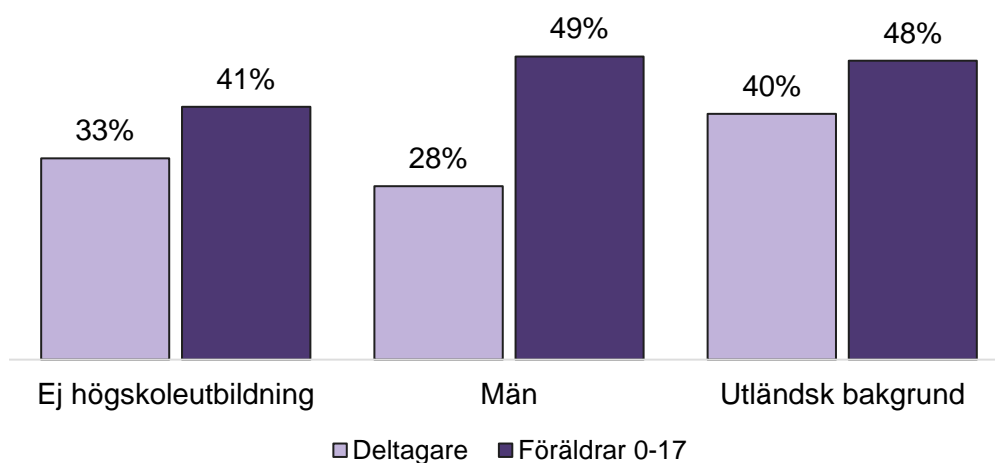
förståelse för våra målgrupper generellt, och att skapa en socialtjänst som baseras på kunskap. För att göra det tror vi att staden i stort, inte bara kopplat till planering, behöver efterfråga forskning om den här typen av frågor. Vi återkommer mer till detta i kapitel 5.

4.2.2 Deltagarnas bakgrund

När vi ska analysera hur deltagandet i LFT är fördelat i målgruppen så stöter vi på flera problem. Det första är att vi inte har tillgång till statistik om bakgrundsvariabler för föräldrar med barn mellan 13–19 år. Därför jämför vi med föräldrar med barn mellan 0–17 år istället. Det andra problemet är att vi inte vet om den andel av alla föräldrar med barn mellan 13–19 år som är målgrupp för LFT är sammansatt. Det vill säga om det i högre eller lägre grad är de som saknar högskoleutbildning, är män eller har utländsk bakgrund som har problem i relationen till sina tonåringar.

Det första problemet, att vi saknar tillgång till statistik, kan vi åtgärda. Vi diskuterar det mer i kapitel 5. Men frågan om vissa grupper i befolkningen har högre risk att tillhöra målgrupp för LFT är svårare för staden att ta reda på. Även det är alltså en kunskapslucka som staden behöver lyfta till forskningen.

Diagram 4.10 – Andel deltagare i LFT och föräldrar 0–17 som inte har högskoleutbildning, är män eller har utländsk bakgrund

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram) och SCB (STATIV-registret).

Not: Uppgifter om deltagare kommer från de som svarat på deltagarenkät under 2023–2024, 89 svarande av totalt 112 deltagare (80 procent). Observera att deltagare avser 2023–2024 och föräldrar 0–17 avser 2022.

Jämför vi deltagarna i LFT med föräldrar till barn 0–17 år ser vi att det är en något mindre andel av deltagarna som inte har högskoleutbildning eller som har utländsk bakgrund, samt att det är en betydligt mindre andel av deltagarna som är män.

Som vi har varit inne på så är det svårt att säga om de här skillnaderna är motiverade, eller om staden borde agera för att minska dem. Dels för att vi jämför med en annan föräldragrupp i stort, dels för att vi inte vet om problem i relationen till tonårsbarn är olika utbredd i olika grupper. Jämförelsen blir därför av ett begränsat analytiskt värde.

4.3 Målgruppsanalys Trygghetscirkeln

Trygghetscirkeln är ett program för föräldrar till barn mellan 0–6 år. Det är ursprungligen utvecklat som ett generellt program (MFoF 2022), men i Göteborg tillhör det de riktade programmen. Som vi har nämnt verkar Trygghetscirkeln erbjudas generellt i många verksamheter i staden, utan att det säkerställs att deltagarna tillhör en viss grupp med särskilda behov.

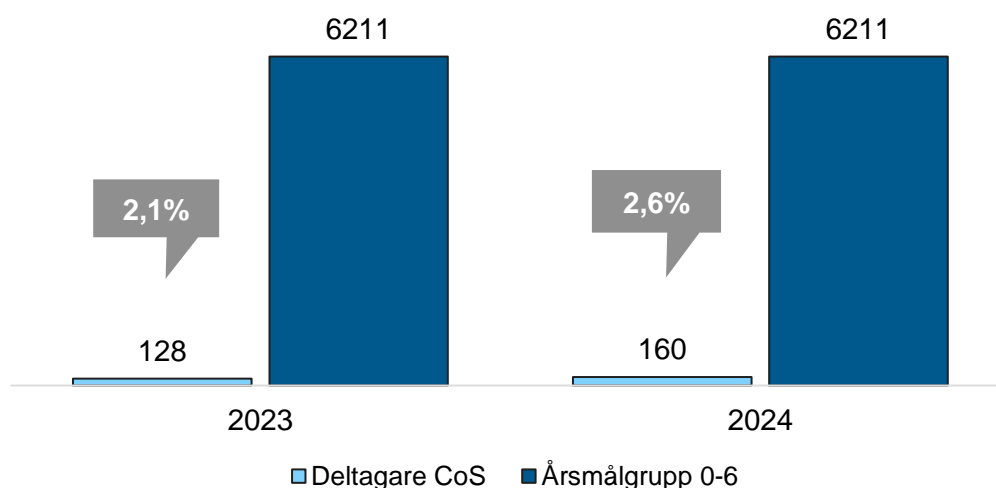
Att programmet ges generellt kan hänga ihop med att det inte är uppenbart i stadens bestämmelser eller kommunikation kring programmet vilken målgrupp som staden avser att rikta Trygghetscirkeln till. Alltså vilken typ av problem som föräldrar ska ha för att kvalificera in i målgruppen. På stadens föräldrastödssida (goteborg.se/foraldrastod) står till exempel inget om vilka föräldrar som tillhör målgruppen, och i överenskommelsen kring samordningen av de riktade föräldrastödsprogrammen står bara att *”Trygghetscirkeln riktar sig till föräldrar med barn mellan 0 – 6 år”* (Göteborgs Stad 2025).

Att målgruppen är otydlig, och att det är otydligt om programmet ska ges generellt eller riktat, gör det svårt för oss att beräkna hur stor målgruppen för Trygghetscirkeln är. Det sätter därför fingret på en fråga som kommer att behöva diskuteras i samband med planering av våra förebyggande insatser – vilken målgrupp ska olika insatser ges till och i vilken mån ska verksamheterna säkerställa att deltagarna tillhör målgruppen? Det behöver vi som stad ha bestämt oss för om vi ska kunna analysera i vilken omfattning vi når målgrupperna med våra förebyggande insatser.

4.3.1 Antal deltagare

För att ge underlag till en vidare diskussion om vilken målgrupp Trygghetscirkeln ska ha kan vi ändå sätta deltagandet i relation till något. Eftersom Trygghetscirkeln just nu i viss utsträckning ges generellt, det vill säga att deltagarna inte tillhör någon avgränsad grupp, så behöver vi jämföra deltagandet med hela gruppen av föräldrar som har barn 0–6 år istället för en andel av föräldrar med barn 0–6 år som vi gjorde för LFT. I diagrammet på nästa sida jämför vi därför deltagande i Trygghetscirkeln 2023 och 2024 med hela årsmålgruppen av föräldrar 0–6 år.

Diagram 4.11 – Antal deltagare i Trygghetscirkeln och årsmålgrupp 0–6

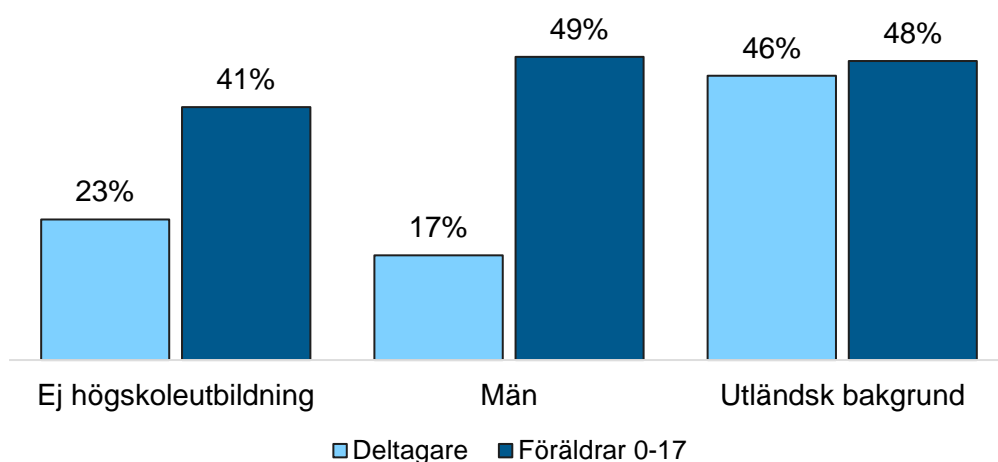
Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram). Årsmålgrupp är egen beräkning utifrån befolkningsstatistik från SCB (STATIV-registret), 2022.
Not: Andel deltagare av årsmålgrupp per år i pratbubbla.

Idag når Trygghetscirkeln runt 2 procent av målgruppen, räknat som en generell insats. Om Trygghetscirkeln fortsatt ska ges som en generell insats så finns det alltså en stor potential att nå en större del av målgruppen eftersom ungefär 98 procent inte deltar.

4.3.2 Deltagarnas bakgrund

I diagrammet nedan jämför vi deltagare i Trygghetscirkeln med samtliga föräldrar med barn 0–17 år i Göteborg.

Diagram 4.12 – Andel deltagare i Trygghetscirkeln och föräldrar 0–17 som inte har högskoleutbildning, är män eller har utländsk bakgrund.

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram) och SCB (STATIV-registret).

Not: Uppgifter om deltagare kommer från de som svarat på deltagarenkät under 2023–2024, 189 svarande av totalt 288 deltagare (66 procent). Observera att deltagare avser 2023–2024 och föräldrar 0–17 avser 2022.

Precis som för LFT saknar vi statistik för bakgrundsvariabler för föräldrar 0–6 år i Göteborg. Det innebär att vi behöver jämföra med föräldrar 0–17 istället, vilket inte stämmer helt med den målgrupp vi tittar på.

Trots att jämförelsegruppen inte matchar helt med målgruppen kan vi kanske ändå dra slutsatsen att män och de som saknar högskoleutbildning är underrepresenterade som deltagare, eftersom deltagargruppen skiljer sig så pass stort gentemot föräldrarna i Göteborg. Om staden i fortsättningen ska använda Trygghetscirkeln som en generell insats så bör vi agera för att öka deltagandet i de grupperna för att uppnå ett mer jämlikt deltagande.

4.4 Målgruppsanalys BIFF

Barn i föräldrars fokus (BIFF) är ett program för föräldrar som har separerat och som befinner sig i en konflikt i frågor som rör barnen. Under tre eller fyra träffar får föräldrarna lära sig mer om hur den typen av konflikter påverkar barnen, för att staden på så vis ska hjälpa till att sätta barnens behov i centrum.

Föräldrar till gemensamma barn deltar i olika grupper.

4.4.1 Antal deltagare

Målgruppen för BIFF är tydligare inringad än för de andra två riktade programmen, LFT och CoS. Trots det har vi valt att inte använda oss av vår metod för beräkning av årsmålgrupper för att uppskatta antalet föräldrar som skulle kunna ha nytta av att delta i BIFF per år. Detta för att vi har tillgång till en bättre källa – statistik om antal föräldrar som är aktuella för utredning hos familjerätten varje år på grund av tvist om vårdnad, boende eller umgänge.

Tabell 4.1 – Antal föräldrar aktuella hos familjerätten för utredning om vårdnad, boende eller umgänge

År	Antal föräldrar
2022	612
2023	611
2024	494

Källa: Socialförvaltning Centrum (Verksamhetssystem Treserva).

Not: Avser föräldrar som befinner sig i tvist, och där tingsrätten gett familjerätten i uppdrag att utreda förhållandena enligt 6 kap 19 § Föräldrabalken.

Som vi ser i tabellen var det drygt 600 föräldrar per år som blev utredda av familjerätten 2022–2023, men 2024 så sjönk antalet till knappt 500. Vi vet inte vad minskningen beror på – om det är en slumpmässig variation, resultat av förändrade arbetssätt, för att antalet separationer har minskat eller att antalet konflikter kring barn har minskat.

Är detta en bra uppskattning av målgruppen för BIFF?

Fördelen med att använda statistik om antal som blir utredda av familjerätten, jämfört med att beräkna en andel av en årsmålgrupp föräldrar, är att vi vet att de som hade kontakt med familjerätten ingår i målgruppen. Skulle vi istället uppskatta antalet genom att till exempel utgå ifrån hur stor andel av alla föräldrar som separerar varje år, och sen hur stor andel av dem som hamnar i konflikt i frågor som rör barnen, skulle det ändå bli mer av en gissning kring hur stor målgruppen är jämfört med att använda familjerättsstatistiken.

En annan stor fördel med familjerättsstatistiken är att den redan finns tillgänglig för oss, möjlig att ta ut genom verksamhetssystemen. Det finns däremot inte några riktigt bra uppgifter kring hur stor andel av alla föräldrar som hamnar i konflikt i frågor som rör barnen i samband med separation, och särskilt inte när det gäller föräldrar i Göteborg.

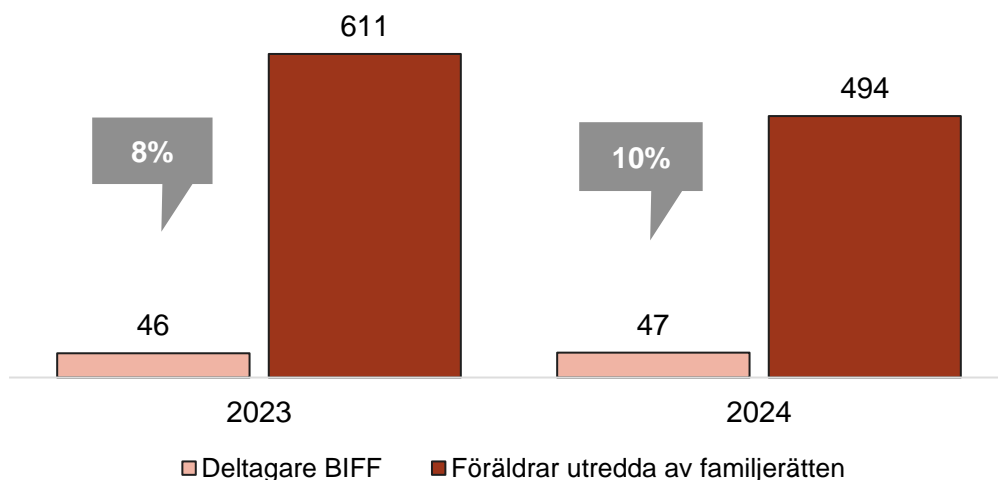
Med det sagt så är målgruppen för BIFF bredare än antalet som blir utredda av familjerätten. De som blir utredda ingår i målgruppen eftersom vi vet att de har en pågående konflikt, men det kan finnas fler föräldrar som har en konflikt, och skulle ha nytta av att delta i BIFF, men som inte befinner sig i tvist hos familjerätten. Kursledare för BIFF som vi har talat med har uppskattat att de flesta av deras deltagare har kontakt med familjerätten på något sätt, men inte alla.

Antal utredda av familjerätten är alltså en försiktig uppskattning av målgruppen för BIFF. Den faktiska målgruppen, de som kan ha nytta av att delta i BIFF, är troligtvis större.

En liten andel av målgruppen deltar i BIFF

I diagrammet nedan jämför vi antalet deltagare i BIFF med antalet föräldrar utredda av familjerätten för pågående tvist om vårdnad, boende eller umgänge.

Diagram 4.13 - Antal deltagare i BIFF och årsmålgrupp.

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram och verksamhetssystem Treserva).

Not: Andel deltagare av årsmålgrupp i pratbubbla.

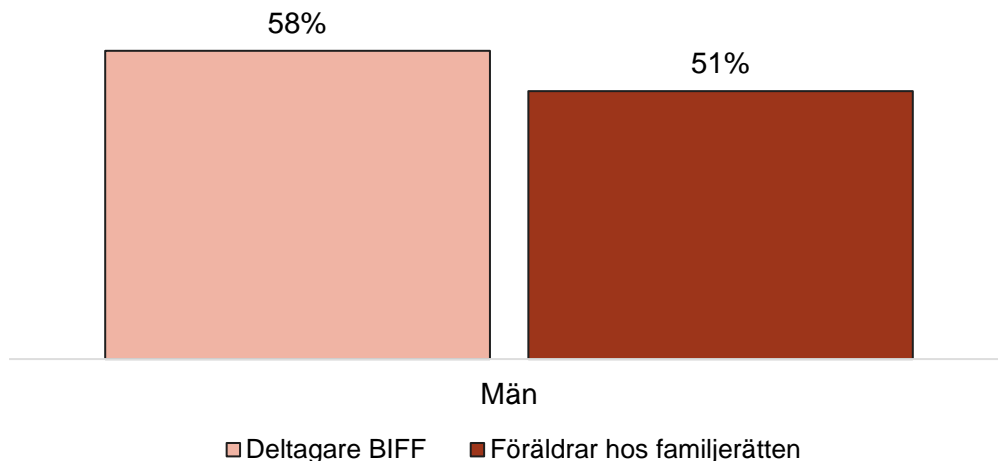
2023 nådde vi 8 procent av målgruppen för BIFF, räknat på det här sättet. 2024 steg andelen till 10 procent, men det beror främst på att antalet som utreddes hos familjerätten minskade.

Vi når alltså bara en liten del av hela den potentiella målgruppen för BIFF. Om vi vill öka det förebyggande arbetet kring barn som har föräldrar med den här problematiken så finns goda möjligheter att göra det genom att öka antalet deltagare i BIFF.

4.4.2 Deltagarnas bakgrund

En nackdel med familjerättens verksamhetsstatistik är att den inte innehåller några bakgrundsvariabler, förutom kön, som är enkla att ta fram ur systemet. Det begränsar analysen av om det finns delar av målgruppen som är underrepresenterade som deltagare i insatsen.

Diagram 4.14 – Andel av deltagare i BIFF och föräldrar utredda av familjerätten som är män, 2023–2024

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram och verksamhetssystem Treserva).

Not: Uppgift om deltagare kommer från de som svarat på deltagarenkät under 2023–2024, 67 svarande av totalt 93 deltagare (72 procent).

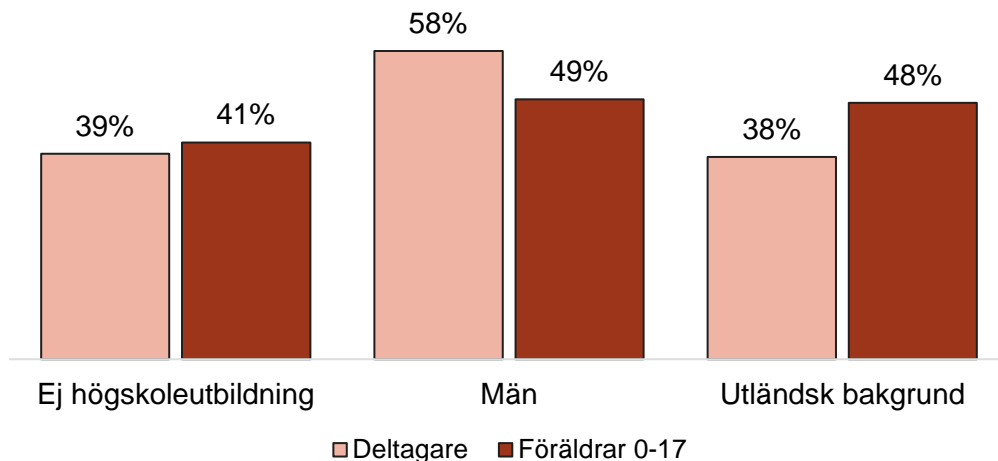
I diagrammet ovan har vi slagit ihop svar från deltagare i BIFF från åren 2023–2024 och jämfört med de som blivit utredda av familjerätten under samma period. 58 procent av deltagarna var män, jämfört med 51 procent av de som utreddes av familjerätten. Det är alltså nära samma, och eftersom antalet deltagare i BIFF är litet så kan den skillnad vi ser bero på slump (om 5 deltagare hade varit kvinnor istället för män skulle det varit samma).

Jämförelser av deltagarna med alla föräldrar

Ett sätt att kunna få syn på underrepresenterade grupper när vi inte vet så mycket om vår målgrupp kan vara att jämföra deltagarna med befolkningen i stort. Det ger inte lika goda möjligheter för oss att direkt se omotiverade skillnader, men kan ändå hjälpa oss se om någon grupp skulle vara tydligt underrepresenterad gentemot vad vi kan förvänta oss.

I diagrammet nedan jämför vi deltagarna i BIFF för åren 2023–2024 med alla föräldrar som hade barn i åldern 0–17 år i Göteborg 2022.

Diagram 4.15 – Andel av deltagare i BIFF och föräldrar 0–17 i Göteborg som inte har högskoleutbildning, är män eller har utländsk bakgrund.

Källa: Socialförvaltningen Centrum (deltagarenkät riktade föräldrastödsprogram) och SCB (STATIV-registret).

Not: Uppgifter om deltagare kommer från de som svarat på deltagarenkät under 2023–2024, 67 svarande av totalt 93 deltagare (72 procent). Observera att deltagare avser 2023–2024 och föräldrar 0–17 avser 2022.

Inga stora skillnader

Jämfört med samtliga föräldrar i Göteborg ser vi inga stora avvikelser hos deltagarna i BIFF. Det finns en tendens till att män är överrepresenterade och att de med utländsk bakgrund är underrepresenterade, men som vi har varit inne på skulle det kunna bero på slump eftersom antalet deltagare är litet.

Det tycks inte finnas någon uppenbar skevhet i deltagandet i BIFF, när vi jämför med föräldrar i stort. Vi vet dock inte om det borde vara fler eller färre ur någon grupp som tillhör målgrupp för BIFF, alltså om det finns grupper som oftare har problem med konflikter i frågor som rör barnen i samband med separation. För att veta det behöver vi mer forskning om målgruppen.

4.5 Målgruppsanalyser som underlag till planering och till uppföljning

Som vi har sett i det här kapitlet kommer vi längre i våra målgruppsanalyser för vissa insatser än för andra. Det finns en del arbete kvar om vi vill kunna göra den här typen av analyser av alla våra föräldrastödsinsatser, och ännu mer om vi vill vidga analyserna till alla förebyggande insatser. Men vad som ändå blir tydligt är att målgruppsanalyser, när de kan göras, utgör goda underlag till planeringsarbetet utifrån den nya socialtjänstlagen.

Nyttan av målgruppsanalyser i planering

Målgruppsanalyserna möjliggör för staden att "särskilt väga in behovet" av förebyggande insatser vid planering av mer ingripande insatser, därför att de visar den potential som återstår för staden att nyttja om vi vill uppnå en större förebyggande verkan i befolkningen. Det gör att vi bättre kan resonera kring våra möjligheter att påverka det framtida behovet av mer ingripande insatser med hjälp av förebyggande insatser.

Målgruppsanalyserna är också bra underlag för planeringen av föräldrastödsinsatserna, på det sättet att de gör det möjligt för staden att sätta kortsiktiga mål för insatsernas omfattning som relaterar till målgruppens storlek. Det går alltså att ta hänsyn till behoven av insats på ett helt annat sätt än tidigare.

Vad som saknas för att göra målgruppsanalyserna till ett ännu bättre underlag är en framåtblickande bild av hur stora målgrupperna kommer att vara i framtiden. Det vill säga prognoser över hur antalet i målgrupp kommer att utvecklas. Om vi hade tillgång till det skulle det också vara möjligt att anta ambitionsnivåer för insatsernas omfattning på längre sikt som relaterar till målgruppernas storlek.

Målgruppsanalyser som uppföljning

Den här rapporten har fokus på strategisk planering av insatser enligt nya socialtjänstlagen, men vi vill ändå passa på att väcka tanken att det går att använda målgruppsanalyser som uppföljning i de verksamheter som genomför insatserna. Det gäller både att löpande kunna se andel deltagare av målgrupp och att se om vissa grupper är under- eller överrepresenterade som deltagare.

Analys av andel deltagare i målgrupp

Att följa andelen av målgruppen som vi når ger en bättre bild av insatsernas utveckling över tid än att bara följa antalet deltagare. Då kan vi, om vi löpande får tillgång till aktuell statistik om antal föräldrar, också ta hänsyn till hur målgruppen förändras.

Denna typ av uppföljning blir särskilt viktigt om vi som stad börjar sätta mål eller ambitionsnivåer för hur stort deltagandet ska vara i målgruppen. Då kan vi med hjälp av löpande målgruppsanalyser följa hur väl vi förhåller oss till målen.

Idag saknas det dock mål om deltagande, och det finns inte heller den typen av samlad styrning av antalet kurser som ska anordnas per år, varken stadsgemensamt eller i stadsområdena. Hur många kurser som blir av beror istället huvudsakligen på vilket engagemang och intresse som finns hos enskilda kursledare och enhetschefer. Det är därför osäkert om uppföljning av andel deltagare i målgrupp bidrar med någon information som kan användas i styrningen av programmen.

För att kunna dra nytta av löpande uppföljning av andel deltagare i målgrupp skulle det därför krävas en delvis annorlunda organisering jämfört med idag, främst när det gäller den övergripande styrningen av programmen.

Analys av skillnader i deltagande mellan grupper

Att löpande följa och uppmärksamma om vissa grupper deltar i lägre utsträckning än förväntat tror vi kan ge positiva effekter även med den organisering som programmen har idag. Det kan bidra till en större medvetenhet kring vilka grupper som bör prioriteras för rekrytering som deltagare både av kursledare för enskilda kurser och av samordnare i kommunikationssatsningar. Det innebär också att vi kan följa utvecklingen, för att se om det vi gör får resultat eller om det uppstår nya skillnader med tiden. Att etablera denna typ av löpande målgruppsanalyser tror vi därför kan utgöra ett direkt bidrag till en mer jämlik fördelning av insatsernas effekter i befolkningen.

5 Diskussion – mot mer planering av insatser

I den här rapporten har vi prövat att ta ett första steg för att ta fram underlag för planering av socialtjänstinsatser i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Vi har avgränsat oss till att titta på några av stadens föräldrastödsprogram, och haft ett särskilt fokus på vilken potential det finns att utöka deltagandet i programmen för att kunna öka den förebyggande effekten i befolkningen. I kapitel 2 visade vi statistik om deltagande i programmen. I kapitel 3 gick vi igenom vår metod för att beräkna årsmålgrupper av föräldrar. I kapitel 4 jämförde vi sedan deltagandet i fyra föräldrastödsprogram med respektive programs målgrupp, så långt som vi har möjlighet att göra det idag, i vad vi kallar för målgruppsanalyser.

Som vi beskrev i kapitel 1 så är syftet med att göra målgruppsanalyser av insatser att vi ska få sådana underlag till planeringen av insatser att vi kan uppnå ambitionerna i den nya socialtjänstlagen. Det vill säga att socialtjänsten ska bli mer långsiktig, i god tid anpassa verksamheterna efter medborgarnas behov och i högre grad förebygga behoven av våra mer ingripande insatser. För att vi ska röra oss mer i den riktningen tror vi att det är nödvändigt att vi får bättre kunskap om antalet personer som deltar i våra insatser i dag, och hur stora målgrupperna är. Men det räcker inte att vi bara gör analyserna av deltagande idag – de behöver också följas av prognoser om framtiden och, inte minst, planering.

Vad borde vi fortsätta med nu för att komma vidare? Vi tror att dessa delar är särskilt viktiga:

- Fortsätta att utveckla målgruppsanalyser.
- Utveckla prognoser av framtida behov.
- Fördela ansvaret för att ta fram underlag för planering.
- Bestämma en process för planering av insatser.

5.1 Mer målgruppsanalys

I den här rapporten har vi gjort grundläggande målgruppsanalyser av några insatser, så långt det går idag, med de uppgifter vi har tillgång till nu. Det är dock möjligt att utveckla analyserna, både gällande de föräldrastödsprogram vi har diskuterat här och för andra typer av förebyggande insatser. Med bättre tillgång till statistik om föräldrar skulle vi kunna göra bättre jämförelser av bakgrundsvariabler för deltagare och målgrupp i LFT och Trygghetscirkeln. Det skulle också gå att göra analyser av de program vi har utelämnat i den här rapporten, Förälder i nytt land och ABC Tonår, eller liknande typer av insatser så som Utökade hembesök eller Spädbarnsverksamheterna.

Vi tror också att det är möjligt att göra liknande analyser för andra typer av förebyggande³ verksamheter, så som familjecentraler, ANDTS-arbetet, SkolFam, med mera. Det skulle på sikt kunna leda till att vi får en mer sammanhållen ”karta” över de förebyggande insatserna inom socialförvaltningarna, vilket gör att det blir lättare att se hur stor potentialen är för att utöka det pågående förebyggande arbetet, och att se vilka luckor och behov av nya insatser som kan finnas.

Att ta sig an nya områden av förebyggande insatser innebär dock att vi behöver utveckla nya metoder för att definiera och sedan beräkna eller uppskatta målgruppsstorlek. Det krävs därför att staden ger uppdrag om metodutveckling till rätt funktioner och, om vi vill ha en samlad ”karta”, att staden styr dessa utvecklingsuppdrag så att deltagande och målgrupper definieras och kan presenteras på ett liknande sätt.

Samverkan med forskning

Några av de utvecklingsbehov som finns kring målgruppsanalyser är forskningsfrågor till sin karaktär. Det gäller till exempel frågan om hur stor målgrupp föräldrastödsprogrammet LFT har – alltså hur stor andel av alla tonårsföräldrar som har en dålig föräldra-barn-relation. Det är en typ av frågor som staden inte själv kan svara på, och där det krävs noggrant utformade forskningsprojekt. För att vi ska komma framåt behöver vi lyfta dessa kunskapsluckor så att de blir kända för forskningen, vilket kräver utbyte med akademien. Men staden har också möjlighet att ta egna initiativ i viss utsträckning, och inleda samarbeten för att åstadkomma praktiska forskning.

3: Förebyggande i den mening som används i proposition till den nya socialtjänstlagen, alltså insatser som syftar till att minska det framtida behovet av mer ingripande insatser från socialtjänsten. För mer diskussion om begreppet förebyggande i ett socialtjänstssammanhang se vår tidigare rapport ”Tidiga och förebyggande insatser inom socialförvaltningarna” (Göteborgs Stad 2023a).

5.2 Mer prognoser

Som vi nämnde i slutet av förra kapitlet skulle vi behöva utveckla sätt att göra prognoser av målgruppernas utveckling i framtiden, för att komplettera målgruppsanalyserna och göra dem mer användbara i planeringen. Men det är inte bara behovet av de förebyggande insatserna som vi behöver prognostisera. Prognoser behövs även för att vi ska kunna planera en tillräcklig kapacitet för alla andra insatser, vilket innebär att vi har ett stort jobb framför oss att utveckla nya metoder för att förutsäga hur behovet av olika typer av insatser kommer utvecklas, till exempel när det gäller boendeinsatser, öppenvårdsinsatser, familjehemsplaceringar eller försörjningsstöd.

Tillgång till forskning

Idealt skulle vi i framtiden vilja kunna säga något om hur mycket behoven av de mer ingripande insatserna kan minska tack vare de förebyggande insatser vi sätter in. Vi tror dock att vi är långt ifrån ett forskningsläge där vi i staden skulle kunna göra den typen av prognoser. Det behövs mer forskning om de förebyggande insatsernas långtidseffekter, och forskning som på ett logiskt vis kan knyta samman effektkedjor på ett sätt som förutspår förebyggande insatserns långsiktiga effekt på insatser från socialtjänsten⁴. Vi i staden kan dock göra mycket för att strukturera och tillgängliggöra data, och bjuda in till forskning om frågor som hur stor andel av befolkningen som tar del av socialtjänstinsatser utifrån olika typer av problematik, om det finns vissa grupper som har större behov eller hur olika faktorer i befolkningen påverkar behovet av olika typer av insatser.

Tillgång till statistik

För att vi ska kunna göra målgruppsanalyser och prognoser av insatsbehov kommer vi behöva tillgång till statistik som vi inte har idag. Både när det gäller statistik om befolkningen och om deltagare i våra insatser. För att bygga upp sådan tillgång, och främja utvecklingen av uppföljning av deltagare i våra insatser, tror vi att det behövs en gemensam funktion för de fyra socialförvaltningarna med ansvar för det. En sådan gemensam funktion skulle kunna ordna tillgång till registerdata om befolkningen, bearbeta sådan data och tillgängliggöra den för målgruppsanalyser och prognoser. Funktionen bör också ha i uppdrag att bistå enskilda verksamheter och gemensamma utvecklingsprojekt som vill förbättra uppföljningen av deltagare i våra insatser, så att relevanta uppgifter om deltagarna kan registreras på ett sätt som blir jämförbara med statistik om målgrupperna.

4: Se gärna vår tidigare rapport "Kostnad och nytta av föräldraskapsstödet ABC" för exempel på hur sådana analyser kan göras med hjälp av Markov-modeller (Göteborgs Stad 2024).

5.3 Ansvar för att ta fram underlag

Den typ av planeringsarbete som vi tolkar som ambitionen i den nya socialtjänstlagen, och det utvecklingsarbete som krävs för att vi ska nå dit, tror inte vi kan läggas ut på enskilda chefer eller avdelningar att lösa själva. Eftersom arbetet ställer stora krav på att socialförvaltningarna kan utveckla tillgång till rätt typer av data, och på metodik för analyser och prognoser, bör det istället utföras av funktioner som är experter på den typen av arbete. Samtidigt är det viktigt att de funktioner som är experter på sin verksamhet, sina insatser och sin målgrupp görs delaktiga i arbetet i planeringsprocessen. Annars finns risk för misstolkningar av insatsernas syfte och målgrupp. Men för att kunna ta fram ett planeringsunderlag som kan användas för att styra omfattningen av utbudet av insatser i framtiden, och ta hänsyn till behovet av förebyggande insatser, så tror vi att ansvaret för planeringen behöver läggas på en strategisk nivå i förvaltningarna.

Vi tror också att planeringsarbetet bäst görs gemensamt av de fyra regionala socialförvaltningarna. Främst för att det kan spara arbete, jämfört med om varje förvaltning gör det var för sig, men också för att det ökar möjligheten att jämföra förvaltningarna. Förvaltningarna har också ett stort antal insatser som är gemensamma, eller som utförs på samma sätt i respektive stadsområde, så som de föräldrastödsprogram vi har fokuserat på i den här rapporten.

Om framtagandet av underlag ska göras gemensamt av socialförvaltningarna kan det inte enbart styras i linjen, utan kräver mer av ett helhetsgrepp och någon form av gemensam styrning av arbetet. Inte minst för att frågor av mer principiell vikt inte kan avgöras av en enskild förvaltningsledning. Vi tror därför att de fyra socialförvaltningarna behöver enas om hur en sådan styrning ska se ut, om den ska utgå ifrån etablerade strukturer eller om det behövs något nytt.

En gemensam styrning kan också underlätta ett gemensamt omhändertagande av de mer strategiska frågorna kopplat till planering som vi har lyft tidigare i den här rapporten, så som kunskapsluckor för forskning, uppdrag eller forskningssamarbeten kring metodutveckling och frågor som rör den övergripande processen för planering. Det kan också göra det lättare att uppmärksamma när det finns behov av att förtydliga målgrupper för insatser för att det ska vara möjligt att göra målgruppsanalyser, så som vi visat att det finns för Trygghetscirkeln. Att förtydliga målgrupper kan inte lösas direkt inom ramen för planeringsarbetet men en samlad styrning gör det enklare att lyfta den typen av frågor i linjen.

Men gör vi inte redan allt detta genom kategoriplanerna?

Under 2023 tog socialförvaltningarna fram kategoriplaner inom barnavården och inom vuxen-området (Göteborgs Stad 2023b, Göteborgs Stad 2023c). Dessa planer har en viss beröring med planeringen av insatser, men enligt vår bedömning innebär de inte i sig att vi redan nu uppnår kraven på planering i den nya socialtjänstlagen.

Kategoriplanerna syftar huvudsakligen till att generera aktiviteter som ska förstärka styrningen av det samlade insatsutbudet, främja sund konkurrens vid upphandling och sänka totalkostnaden för insatser. Aktiviteterna tas fram utifrån en analys av ett nuläge, där uppgifter om kostnader för insatser, upphandling av utförare och

individer som fått insatser inom olika områden vägs samman. I underlagen till kategoriplanerna görs dock inga prognoser av hur behoven av insatser kommer att utvecklas över tid⁵, och därmed görs inte heller några överväganden kring hur socialförvaltningarna kan anpassa sin verksamhet för att möta behov som väntas bli större i framtiden, eller hur vi kan använda förebyggande insatser för att minska de behoven.

Vi tror att planeringsarbetet och kategoriplansarbetet till viss del kan samordnas för att socialförvaltningarna kan få en större nytta av båda. Det handlar om att i båda arbetena ha gemensamma definitioner och grupperingar av insatser, och att ha samma metoder för att knyta kostnader till insatser. Därför kan det finnas en vinst med att vissa av de funktioner som deltagit i kategoriplansarbetet också bidrar i arbetet att fram underlag till planeringen av insatser.

Vi tror dock inte att planeringen av insatser och kategoriplanerna bör sammanföras till ett stort, samlat arbete. Detta för att det blir många olika frågor som förs ihop och ska lösas ut inom samma process, vilket innebär en risk för perspektivträngsel och målkonflikter. Om arbetena istället hålls mer separerade tror vi att det ger ett ökat fokus, och därmed ökade möjligheter att lyckas driva utvecklingen framåt inom båda arbetenas huvudområden.

5: Det ingår dock som en aktivitet i avsnitt 4.2.3 i Kategoriplan Vuxen att prognosticera volymutvecklingen av socialt boende.

5.4 En process för planering

För att ge en tydligare riktning i det fortsatta arbetet med att utarbeta underlag för planering så tror vi att det är viktigt att vi som stad bestämmer oss för hur planeringen konkret ska gå till. Alltså hur processen kommer se ut och i vilken kontext underlagen ska användas.

Politisk nivå

Syftet med att planera insatser, enligt förarbetena till den nya socialtjänstlagen, är att socialtjänsten i god tid ska kunna dimensionera sina verksamheter för att möta behoven av insatser, och att vi ska kunna göra överväganden kring hur vi kan minska de framtida behoven med hjälp av förebyggande insatser. För att vi som stad ska göra den rörelsen tror vi att den politiska nivån behöver få underlag som möjliggör överväganden om långsiktiga prioriteringar och ambitioner. Den typ av underlag som kan vara intressanta är till exempel mer övergripande prognoser av kostnadsutvecklingen för socialtjänstinsatser och kostnadsberäkningar för möjliga satsningar på förebyggande insatser som syftar till att minska behoven.

Förvaltningsnivå

På förvaltnings- och avdelningsnivå tror vi att underlag om utvecklingen av volymer av enskilda insatstyper, tillsammans med prognoser om kostnader, kan bidra till att förbereda verksamheterna och skapa en medvetenhet kring vilka behov det kommer finnas på olika lång sikt. Det kan bidra till att förvaltningarna i viss grad kan ställa om själva och prioritera var behoven av nya resurser är som störst, till exempel när det kommer till lokalplanering eller den långsiktiga personalförsörjningen. Förvaltningarna kan också i någon mån styra resurser till satsningar på förebyggande insatser och kan därför behöva underlag om det.

På förvaltnings- och avdelningsnivå kan det också vara intressant att veta vilka luckor i insatsutbudet det finns, alltså vilka behov det finns av att ta in eller utveckla nya insatser. Detta för att vara redo att skapa den typen av projekt när det finns tillfälliga medel från staten, EU eller annat håll. För att få den typen av uppslag räcker det dock inte att vi bara analyserar vilka insatser vi har idag. Även om vi kan få till en bättre helhetsbild över det nuvarande insatsutbudet behöver vi komplettera den bilden med vilka risk- och skyddsfaktorer som kan påverka det framtida behovet av socialtjänstinsatser, och hur dessa är fördelade i befolkningen.

Både Stockholms stad och Malmö stad har pågående samarbeten med RISE för att närmare undersöka möjligheterna till analyser av förekomst av risk- och skyddsfaktorer i befolkningen. Vi bör därför följa det arbetet och överväga hur vi kan åstadkomma den typen av analyser i Göteborgs Stad i framtiden.

Vi på SKU har också inlett samarbete med RISE, med bidrag från Länsstyrelsen Västra Götaland, för att genomföra en enkätundersökning av vilka utmaningar som föräldrar i Göteborg upplever i sitt föräldraskap. Det tror vi kan bidra med kunskap om hur många föräldrar som upplever olika typer av problem, och om vissa grupper upplever sig ha problem i större utsträckning än andra. Vi planerar att genomföra

undersökningen under hösten 2025, och presentera resultat i slutet av 2025 eller början av 2026.

Samverkan i planering

I 7 kap 1 § kommande socialtjänstlag står att *"om det inte är obehövt ska kommunen samverka med regionen och med andra relevanta samhällsorgan och organisationer vid planeringen av insatser"*. Sådan samverkan tror vi blir särskilt relevant när det handlar om att ta fram underlag om förebyggande insatser, så som föräldrastödsprogrammen, för att vi i socialförvaltningarna ska bilda oss en uppfattning om vilka andra aktörer som gör vad. Västra Götalandsregionen har till exempel också ABC-kurser inom några av sina verksamheter. De saknar dock statistik om antal deltagare i dagsläget, men en mer strukturerad samverkan kring dessa insatser kan möjliggöra att vi gemensamt kan utarbeta vad vi har för behov av underlag om varandras verksamheter.

Att etablera en process

Det bästa sättet att börja etablera en process för planering tror vi är att de fyra socialförvaltningarna ger någon funktion i uppdrag att ta fram ett förslag på hur processen ska se ut. Förslaget på processen bör innehålla vilka funktioner som ska ta fram planeringsunderlag, hur underlagen ska kvalitetssäkras genom deltagande från berörda verksamheter, tidpunkter för leveranser, vilka funktioner som ska ta emot underlagen och hur det är tänkt att underlagen ska användas. En del av uppdraget kan också vara att ge förslag om hur styrningen av planeringen ska se ut.

5.5 Sammanfattning av SKU:s rekommendationer

- De fyra socialförvaltningarna bör etablera en gemensam styrning av arbetet med planering av socialtjänstinsatser, med operativt och strategiskt ansvar för en process för framtagande av rapporter och andra underlag.
- De fyra socialförvaltningarna bör ge någon funktion löpande ansvar för att samordna arbetet med målgruppsanalyser av förebyggande insatser, prognoser av målgruppers utveckling och andra planeringsunderlag, och att komma med förslag på hur en återkommande process för framtagande och leveranser av rapporter och andra underlag kan se ut.
- De fyra socialförvaltningarna bör ge uppdrag om att fortsätta utveckla målgruppsanalyser av förebyggande insatser inom socialtjänstens område, med det långsiktiga målet om att åstadkomma en mer samlad "karta" över nuvarande deltagande och potentiella målgrupper för samtliga insatser som har som syfte att förebygga behovet av mer ingripande socialtjänstinsatser.
- De fyra socialförvaltningarna bör ge uppdrag om att påbörja framtagandet av metoder för att prognosticera utvecklingen av olika insatsers målgrupper baserat på befolkningsprognoser och andra samhällstrender. Prognoserna bör även kunna visa utvecklingen av kostnader för insatser.
- De fyra socialförvaltningarna bör ge någon funktion löpande ansvar för att utveckla tillgången till den typen av befolkningsstatistik som behövs för att ta fram underlag för planering av insatser. Samma funktion bör också ges ansvar att stötta verksamheterna att utveckla sin statistik om deltagare i insatser så att den kan användas som underlag i planeringen.
- De fyra socialförvaltningarna bör utveckla sin samverkan med forskningen för att kunna synliggöra viktiga kunskapsluckor kopplade till planeringen av insatser samt inleda samarbeten för praktisk forskning på området.

6 Referenser

- Alfredsson, E., Broberg, A., & Axberg, U. (2015). *Föräldrastöd & tonåringar – rapport till länsstyrelserna*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.
<https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2015/foraldrastod--tonaringar.html>
- En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*. (Prop.2024/25:89). Socialdepartementet.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2025/01/prop.-20242589>
- Göteborgs Stad. (2023a). *Tidiga och förebyggande insatser inom socialförvaltningarna*. Stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling (SKU), socialförvaltningen Centrum.
- Göteborgs Stad. (2023b). *Kategoriplan barn och unga*. Samlad placerings- och inköpsfunktion (SPINK), socialförvaltningen Sydväst.
- Göteborgs Stad. (2023c). *Kategoriplan vuxen*. Samlad placerings- och inköpsfunktion (SPINK), socialförvaltningen Sydväst.
- Göteborgs Stad. (2024). *Kostnad och nytta av föräldraskapsstödet ABC*. Stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling (SKU), socialförvaltningen Centrum.
<https://diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1832734&dswid=3643>
- Göteborgs Stad. (2025). *Överenskommelse avseende gemensam satsning på riktade föräldrastödsprogram i Göteborgs Stad*. Enheten för kvalitet, socialförvaltningen Hisingen.
- Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47). Socialdepartementet.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/08/sou-202047/>
- Morgan, Z. L., Brugha, T. S., Fryers, T., & Stewart-Brown, S. (2012). *The effects of parent–child relationships on later life mental health status in two national birth cohorts*. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, Vol.47 (Nr.11). ss. 1707–1715
<https://wrap.warwick.ac.uk/id/eprint/48012/>
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). (29 november 2022). *Trygghetscirkeln (COSP)*. mfof.se.
<https://mfof.se/foraldraskapsstod/program-och-metoder-for-foraldraskapsstod---soksida/fss-program/2022-11-29-trygghetscirkeln-cosp.html>
- SCB. (2017). *Tid mellan barnen – hur lång tid väntar föräldrar innan de får sitt andra barn?* Demografiska rapporter - rapport 2017:2. Statistiska centralbyrån.
- Stattin, H. & Enebrink, P. (2020). *Föräldraskapsstöd på universell nivå – en forskningsöversikt*. Socialmedicinsk tidsskrift, Vol.97 (Nr 5 och 6). ss. 888–909.
<https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/2341>

Bilaga 1 – Statistik om föräldrar i Göteborg

Källa: SCB (STATIV-registret), bearbetat av Stadsledningskontoret.

År 2022	Antal				
Population	Göteborg	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
Föräldrar 0–17	134 223	34 464	41 455	27 385	30 498
-varav biologiska/adoptiv	130 957	33 523	40 499	26 664	29 850
-varav ej biologiska/adoptiv ⁶	3 266	941	956	721	648
-totalt antal barn 0–17 till populationen	126 213	30 529	39 996	31 399	29 930
Ålder					
<20 år	59	11	10	24	13
20–24 år	1 361	148	413	607	184
25–29 år	7 018	1 345	2 256	2 257	1 129
30–34 år	21 666	5 773	6 945	4 703	4 154
35–39 år	28 331	7 285	8 980	5 762	6 210
40–44 år	28 147	7 166	8 719	5 423	6 760
45–49 år	24 316	6 269	7 610	4 288	6 096
50–54 år	14 730	4 039	4 210	2 549	3 893
55–60 år	6 426	1 814	1 741	1 271	1 581
>60 år	1 918	526	497	482	408
Utbildningsnivå					
Ingen gymnasial utbildning	13 776	1 668	4 053	5 960	1 955
Gymnasial utbildning	39 052	7 766	13 196	9 895	8 039
Eftergymnasial utbildning <3 år	21 342	5 780	6 698	3 846	4 969
Eftergymnasial utbildning >3 år	51 404	16 755	14 903	6 078	13 624
Forskarutbildning	3 447	1 363	790	244	1 050
Kön					
Man	65 747	16 680	20 508	13 491	14 808
Kvinna	68 225	17 696	20 873	13 875	15 620
Utlandsfödda					
Födda i Sverige	76 346	25 508	22 440	7 376	20 848
Födda utomlands	57 626	8 868	18 941	19 990	9 580
Utländsk bakgrund					
Svensk bakgrund	69 100	23 917	19 671	5 792	19 578
Utländsk bakgrund	64 872	10 459	21 710	21 574	10 850

6: Med ej biologiska/adoptiva föräldrar avser vi vuxna personer som är sammanboende med en biologisk/adoptiv förälder utan att ha egna barn.

Stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling

Carl Odhnoff, utvecklingsledare

E-post: carl.odhnoff@socialcentrum.goteborg.se